

Het europroject is mislukt

Geplaatst door [Harrie Verbon](#) op 28 mei, 2013 - 13:00

Het europroject is mislukt. Een van de belangrijke redenen is dat Europa één lichaam is met meerdere zielen: de federale ziel, die één sterk centraal Europees gezag wil waar nationale overheden zich niet aan kunnen onttrekken, versus de nationale ziel die wil dat Europa ondergeschikt blijft aan de nationale belangen. Kenmerkend voor veel belangrijke besluiten in de EU is dat deze tegengestelde voorkeuren toch op een of andere manier verzoend worden. Waterige compromissen zijn het resultaat die vooral tot ongelukken leiden, met de euro en het Europese begrotingspact als meest sprekende voorbeelden.

Neem het begrotingspact. Er waren wel Europese regels (federalisme), maar er was geen centrale controle op de naleving (nationalisme). De naleving werd in onderling overleg tussen regeringsleiders geregeld. Daar kwam geen enkele naleving uit voort, maar een soort gedoogbeleid dat wij in Nederland ook zo goed kennen.

Economen hebben niet een vruchtbare oplossing voor de eurocrisis weten te bieden. De economie heeft van de serieuze wetenschappen, laten we zeggen van de wetenschappen waar een Nobelprijs voor bestaat, zo ongeveer de meeste pretenties, maar kan de minste resultaten overleggen. Toen de kredietcrisis in 2008 uitbrak in de VS en van daaruit over de hele wereldeconomie uitwaaierde, wisten economen niet wat hun overkwam. Een wereldwijde recessie die voortkwam uit het inzakken van de woningmarkt in de VS, wie had daar nu aan gedacht? De meeste economen niet. Ook op de Europese schuldencrisis hadden de economen even geen antwoord. Dat duurde overigens niet lang: na een korte stilte barstte weer een kakofonie van aanbevelingen door economen los. Zoals gebruikelijk waren de aanbevolen oplossingen allemaal verschillend. Interessant was dat de economen die wel eens bij een minister over de vloer kwamen, min of meer de officiële doctrine steunden: de schuldencrisis moest worden opgelost door de eurozone in stand te houden, waarbij alle landen de broekriem moesten aanhalen. Sommige van die gezagsgetrouwe economen beweerden dat het opbreken van de euro tot grote welvaartsverliezen zou leiden. Een collega van mij noemde daar zelfs een bedrag bij: 10.000 miljard euro. Waar hij dat bedrag vandaan haalde was mij niet duidelijk, maar wel duidelijk is dat het in stand houden van de euro ook tot grote kosten leidt die misschien zelfs groter zijn.

Met de euro blijft de EU in het algemeen en Nederland in het bijzonder in een recessie hangen. De Zuid Europese landen moeten door een inzakkende economische ontwikkeling, te hoge overheidstekorten en tekorten op de lopende rekening van hun betalingsbalans steeds meer lenen om hun hoofd boven water te houden. Of die leningen ooit weer terugbetaald zullen worden, weet geen mens. Zelfs als de zondaars tegen de begrotingsregels zich alsnog aan de afspraken zouden willen houden, zal het moeilijk worden om al deze schulden af te lossen. Deze landen zijn inmiddels economisch zo ver afgegeden dat er nauwelijks nog mogelijkheden bestaan om zowel hun economie als hun overheidshuishouding op orde te brengen. Bezuinigingen in deze landen zijn noodzakelijk om aan het EU begrotingspact te kunnen voldoen, maar verdiepen ook direct de recessie in die landen waardoor er minder belastingen de overheidskas invloeien en het begrotingstekort weer toeneemt. Iedere bezuiniging zorgt er voor dat de oplossing van de

eurocrisis verder uit het zicht raakt. Dat geldt overigens niet alleen in de zuidelijke landen, maar zeker ook in de sterkere economieën in het noorden.

Het basisprobleem van de EU is dat de Zuid Europese economieën te zwak zijn in vergelijking met de Noord Europese economieën, maar dat door de euro de prijzen zich daar niet bij hebben aangepast. Zuid Europa is te duur en Noord Europa is te goedkoop. Daarom exporteert het noorden te veel en het zuiden te weinig. Het zuiden krijgt daardoor een steeds grotere schuld aan het noorden. De noordelijke economieën zouden natuurlijk ook een stimulerend beleid kunnen voeren door overheidsbestedingen op te voeren en salarissen te laten toenemen, maar daar bestaat onder de desbetreffende regerende coalities vrijwel geen steun voor. Een andere oplossing is dan om alle prijzen en salarissen in het zuiden te verlagen zodat de Zuid Europese producten weer aantrekkelijk worden voor Noord Europa. Dat is wat nu ook geprobeerd wordt. Binnen de euro is het echter onmogelijk om dat op een manier te doen die in overeenstemming is met de marktverhoudingen. Het gevolg is een ernstige versterking van de economie in de Zuid Europese landen. Een voor de hand liggend alternatief is dan om alle prijzen en salarissen in een klap in overeenstemming met de marktverhoudingen te veranderen via een devaluatie. Daarvoor moet de euro, wellicht alleen tijdelijk, worden opgebroken, maar dat past niet in het officiële beleid. De euro moet gehandhaafd worden, koste wat het kost.

Als de euro gehandhaafd wordt, zal een steeds groter deel van de schuld van de zwakke eurolanden (Griekenland, Portugal, Italië, Spanje, Frankrijk, enz) door de sterke eurolanden moeten worden gefinancierd. In feite zal er dan een permanente geldstroom van Noord naar Zuid-Europa gaan lopen. Zoiets wat in België op bescheidener schaal gaande is tussen Vlaanderen (geldschietter) en Wallonië (geldontvanger). Dat is dan nog één en hetzelfde land. Permanente overdrachten tussen gebieden in eenzelfde land worden al moeilijk geaccepteerd. Laat staan dat de kiezers van de Noord-Europese landen zullen accepteren dat ze jaarlijks een rekening krijgen voor een bedrag dat overgemaakt zal worden aan Zuid-Europese burgers.

Er zijn duidelijke tekenen dat de Noord Europese belastingbetalers niet bereid zijn de Zuid Europeanen permanent van een financiële overdracht te voorzien. Daarom is de huidige situatie niet houdbaar. Zodra geldoverdrachten van rijke naar arme landen in de EU politiek niet langer gesteund worden, zal het eurogebied gaan afbrokkelen. De zwakke eurolanden kunnen op eigen kracht niet overleven met de euro en, als er geen financiële bloedtransfusies vanuit de rijke landen meer zijn, is er geen andere keus dan de euro te verlaten en met een eigen munt te devalueren ten opzichte van de euro. Dit had natuurlijk ook al bij het begin van de eurocrisis nu drie jaar geleden ingezien kunnen worden. Het is echter ook een eigenschap van de EU dat het trekken van onaangename conclusies zo lang mogelijk wordt uitgesteld.

Zal de euro echt uiteenvallen? Zijn de regeringen van de economisch sterke landen al zover dat ze de euro willen opgeven? Nog niet, maar de crisis in Cyprus heeft duidelijk gemaakt dat de opvattingen in het noorden aan het schuiven zijn. Onbeperkte steun aan omvallende banken en bijna failliete overheden is niet langer vanzelfsprekend. Landen moeten het meer zelf uitzoeken, zo lijkt de nieuwe gedragslijn. Dat was oorspronkelijk ook de bedoeling van de Europese begrotingsafspraken die bij het verdrag van Maastricht begin jaren negentig werden gemaakt. Het idee van de economische en monetaire unie was nu juist dat uiteenlopende economieën 'vanzelf' naar elkaar toe zouden groeien, dankzij de interne markt. Het is niet gebeurd, zoals we nu al minstens drie jaar weten: de interne markt werkt niet. De economieën groeien niet naar elkaar toe, maar van elkaar weg.

De conclusie is dat als de nieuwe gedragslijn wordt doorgezet, dat wel tot een oplossing van de eurocrisis zal leiden, maar dan een hele onorthodoxe. De euro klapt uit elkaar en de EU kan van voren af aan beginnen.

De noodkreet van Asscher komt tien jaar te laat

Geplaatst door [Harrie Verbon](#) op 25 augustus, 2013 - 16:44

Onlangs luidde Lodewijk Asscher de noodklok over de negatieve gevolgen van immigratie voor de armere en minder hoogopgeleide burgers in rijkere EU-landen. “Onze zwakste burgers leggen het op de arbeidsmarkt af tegen bekwaamere mensen van elders”, zo schreef hij. De autochtone werknemers moeten concurreren met nieuwkomers die veel lagere lonen en slechte arbeidsomstandigheden gewend zijn. Asscher is daarom voor een restrictief migratiebeleid om de onderkant van de eigen arbeidsmarkt te beschermen.

Mooi, maar wel wat laat. Hadden we dat niet tien jaar geleden kunnen bedenken toen we op het punt stonden de grenzen voor Oost Europa te openen? Natuurlijk en we hadden het ook bedacht. Zelf schreef ik eind 2003 in het Financieele Dagblad:

“De potentie voor migratie vanuit Oost Europa is heel groot zoals blijkt uit de loonverschillen tussen de Oost-Europese landen en andere lidstaten.(...) Door naar West Europa te migreren, kunnen de Oost Europeanen hun inkomen dus met een veelvoud laten toenemen. (...) Dat zal een grote druk op lokale arbeidsmarkten leggen. Volgens de theorie zullen in West Europa de lonen moeten dalen om de nieuwkomers een plaatsje op de arbeidsmarkt te garanderen, maar dat zal niet gebeuren. Minimumlonen leggen een vloer in het ‘loongebouw’ die neerwaartse aanpassing van lonen verhindert, en als het minimumloon geen effectieve barrière vormt, dan zijn het wel de uitkeringen die verhinderen dat de economische voordelen van de gemeenschappelijke arbeidsmarkt kunnen werken. Immigratie legt dan voornamelijk een druk op het stelsel van sociale zekerheid: voor iedere immigrant uit Oost-Europa die zich in Nederland meldt, zal er minstens een extra bijstandsuitkering moeten worden uitgekeerd, aan die immigrant zelf, of aan iemand anders die door de immigrant uit zijn werk wordt geduwd.”

Wat ik schreef over het minimumloon, was eigenlijk een beetje naïef. Ik had er niet aan gedacht dat werkgevers de geldende minimumloonregelingen door trucs zouden omzeilen. Het effect is uiteraard hetzelfde, want zolang de immigranten in hun nieuwe land meer betaald krijgen dan in het eigen land blijft het aantrekkelijk naar een land met hoge lonen, zoals Nederland, te migreren. Immigratie leidt, hoe dan ook tot verdringing van de lokale werknemers van hun eigen arbeidsmarkt, met een toename van de uitkeringen tot gevolg.

Korte tijd nadat ik dat had geschreven stuurden de PvdA-politici Frans Timmermans, Jet Bussemaker en Ieke van den Burg een brief op poten naar het FD. Zij schreven:

“In een werkelijk verbluffende mengelmoes van onwaarheden over Europees recht en lagere school rekenwerk, rekent Harrie Verbon in het FD van 21 november uit wat er gebeurt als Nederland de grens niet sluit voor Poolse werknemers”. Even verderop: “(...) het angstbeeld dat hij oproept van horden Polen die een uitkering komen halen is (...) gebaseerd op een totaal onjuiste weergave van het recht dat ‘Europeanen’ hebben om in Nederland te komen werken”.

Zij dachten dat a) de Polen niet in grote getale zouden komen en dat b) er geen gevolgen voor onze welvaartsstaat konden optreden. De reactie van Timmermans, Bussemaker en Van den Burg was een typisch voorbeeld van correct en vooral wishful thinking over de gevolgen van Europees beleid voor Nederlandse werknemers en ons stelsel van sociale zekerheid. Het was struisvogelpolitiek waar het overgrote deel van de Nederlandse politici last van had. Het federale uitgangspunt van de vrijheid van vestiging voor werknemers werd als een groot goed binnen gehaald. Het negatieve gevolg voor de lokale arbeidsmarkt werd ontkend.

Het was overigens een repeterend fenomeen in de EU. Halfslachtig denken over de gevolgen van centralisatie leidde op meer gebieden tot rampen, zoals we weten. Zo werd het stabiliteitspact begroet als een eerste stap naar een federaal begrotingsbeleid, maar werd verzuimd er voor te zorgen dat de begrotingsregels ook echt konden worden afgedwongen. Voor wie tien jaar geleden de moeite nam de voorgestelde grondwet van de EU te lezen, waar Frans Timmermans ook aan had meegeschreven, kon het allemaal zien aankomen. In sommige grondwetsartikelen werd gesuggereerd dat een beleidsprobleem op Europees niveau zou worden opgelost, maar dat werd dan weer in andere artikelen ongedaan gemaakt. De grondwet werd door het Nederlandse volk in al zijn wijsheid afgewezen, maar de halfslachtige houding van Europese politici over federalisering verdween daardoor uiteraard niet. De Europese schuldencrisis is daar het bewijs van.

De noodkreet van Asscher komt ruim tien jaar te laat. Veel onheil op de arbeidsmarkt is al geschied dankzij politici als Timmermans en Bussemaker die tien jaar geleden hun kop in het zand staken over de gevolgen van vrij verkeer van werknemers. Timmermans en Bussemaker zitten inmiddels als minister in het huidige kabinet. Voor een mooie carrière in de politiek is zo'n evident foute inschatting van de gevolgen van Europees beleid voor de Nederlandse arbeidsmarkt kennelijk niet fnuikend. Je kunt er zelfs nog minister van Buitenlandse Zaken mee worden.

Het internationale recht is failliet

Geplaatst door [Harrie Verbon](#) op 17 september, 2013 - 11:45

In 2004 klaagde Anne Bayefsky in de *Wall Street Journal* over de discriminatie waaraan Israël in de VN werd onderworpen.

Zes van de tien speciale zittingen van de VN werden gewijd aan Israël; in 40 jaar tijd was meer dan een kwart van resoluties waarin het mensenrechtenbeleid van een land werden veroordeeld gericht tegen Israël. Er was daarentegen nooit een veroordeling geweest van het mensenrechtenbeleid in China, Zimbabwe, of van het feit dat vrouwelijke immigranten in Saoedi-Arabië in feite als slavinnen werden gehouden. Voor wie, in navolging van Bayefsky, even in gedachten op zoek gaat naar andere ongerijmdheden, in het zogenaamde internationale recht dat via de VN en zijn organen wordt uitgedragen, hoeft niet lang na te denken. De ongeveer 4 miljoen Palestijnen die wonen op de Westoever en in de Gazastrook zijn gewoon Arabieren die ook in Irak of Syrië hadden kunnen wonen. Er is minstens 500 jaar geen Palestijnse staat geweest tot de Oslo-akkoorden van 1993. Toch hadden de Palestijnen voordien al van de VN de status van een volk gekregen met recht op een staat. De Koerden, een etnisch onderscheiden groep van meer dan 30 miljoen mensen die een eigen taal spreken, in tegenstelling tot de Palestijnen, hebben dit geluk nooit mogen smaken. De VN heeft het 'zelfbeschikkingsrecht' van het Koerdische volk nooit erkend.

Desondanks beroepen velen zich op het internationaal recht als zij 'adviezen geven' over de oplossing van het Midden-Oostenconflict. Mensen als Van Agt, bijvoorbeeld, beweren dat Israël zich eindelijk eens moet houden aan het internationale recht en de onderdrukking van het Palestijnse volk moet staken, een volk dat "zijn recht op zelfbeschikking wordt onthouden". Van Agt vermeldt doorgaans niet dat het recht van de Palestijnen is voortgevloeid uit decennia lang politiek opportunisme in de Arabische wereld waarbij Israël als bliksemafleider diende voor het falen van Arabische leiders. Bij de Koerden zou de aandacht zich richten op de Arabische landen zelf. Vandaar.

Overigens lijkt die negatieve fixatie op Israël in de VN-organen de laatste jaren enigszins geluwd, terwijl, ironisch genoeg, het beleid van Israël ten opzichte van de Palestijnen zich eerder verhard heeft. Het kan niet anders of Israël is als zondebok buiten beeld geraakt doordat de religieuze breuklijnen in de Arabische wereld (soennieten versus sjiïeten) na 'Irak' zo zichtbaar zijn geworden. Het bestaan van een gemeenschappelijke vijand (Israël) lijkt nu minder belangrijk dan de vijand binnen de eigen landsgrenzen. Dat is natuurlijk ook de kern van het Syrische conflict, waarbij moeilijke en gruwelijke breuklijnen lopen tussen alawieten, soennieten, sjiïeten en christenen.

Inmiddels moeten wij al twee jaar toezien hoe in Syrië mensenrechten met voeten worden getreden (door meerdere partijen) en hoe, tegen alle internationale verdragen in, chemische wapens worden gebruikt (waarschijnlijk door de Syrische regering). De VN werd tot dit weekend gegijzeld door het veto van Rusland en China. En toen de VS overwoog op eigen gelegenheid in te grijpen, verwees Poetin cynisch naar het internationaal recht dat immers het monopolie van geweld in internationale conflictsituatie aan de VN heeft toegewezen. De lijdende Syrische bevolking is, behalve het slachtoffer van de burgeroorlog, ook het slachtoffer van het machtspolitieke denken van de grootmachten Rusland en China.

De burgeroorlog in Syrië lijkt voor de sceptische toeschouwer de doodsteek voor het internationale recht. Je moet wel een heel optimistisch karakter hebben om nog vertrouwen te hebben in de ontwikkeling van het internationale recht. Jaap de Hoop Scheffer gelooft er nog steeds in. Als we het internationale recht niet langer als leidraad nemen, komen we in “de anarchie van de realisten” terecht, zei hij onlangs. De “realisten” beheersen echter al decennia het internationale recht via hun opportunistische machtspolitiek in de VN, zie de disproportionele oordelen waar Israël telkenmale aan werd onderworpen en zie de recente weigering van Rusland om interventies in Syrië toe te staan. De ‘deal’ die de Amerikaanse en Russische ministers van buitenlandse zaken hebben gesloten over de verwijdering van chemische wapens uit het arsenaal van dictator Bashar Assad, maken je eerder cynischer dan optimistischer. Het beschermen van fundamentele mensenrechten en het naleven van internationale verdragen zijn handelswaar geworden, onderwerp van afruil: Rusland zegt toe Assad netjes te vragen zijn chemische spullen op te ruimen, dan moet de VS maar even niet bombarderen. Is dit de overwinning van het internationaal recht, zoals het hier en daar is betiteld? Het is eerder het faillissement ervan.

Rutte: de 'schuldziekte' komt ook door de EU

Geplaatst door [Harrie Verbon](#) op 23 september, 2013 - 12:59

Dit kabinet heeft een minister president die staatsschuld een ziekte noemt die bestreden moet worden. De patiënt is bovendien ernstig ziek en heeft meteen medicijnen nodig. Het medicijn dat Mark Rutte voor ogen heeft zijn natuurlijk bezuinigingen en belastingverhogingen.

Vrijwel iedere econoom vindt dat onder de huidige omstandigheden een ouderwets stimulerend begrotingsbeleid de aangewezen weg is om uit het dal te komen. Een extra reden daarvoor is dat Nederland een groot spaaroverschot heeft. Nederland spaart als geheel meer dan het investeert. Dat blijkt bijvoorbeeld uit ons grote saldo op de lopende rekening dat in 2013 stijgt naar een recordhoogte van 10% van het nationaal inkomen. Er zijn natuurlijk ook mensen met schulden en sommigen daarvan hebben zelfs problematisch veel schulden, bijvoorbeeld omdat de waarde van hun koophuis onder de hoogte van de hypotheek is gezakt. De overheid heeft ook schuld, maar als je daar bijvoorbeeld het vermogen van de pensioenfondsen tegenover zet (toch ook een beetje collectief bezit), dan valt die schuld volledig weg. Daarom sparen wij met zijn allen zo veel dat wij er in het binnenland geen renderende investeringen voor kunnen vinden. Dat lijkt dus niet erg op spilziekte, eerder op gierigheid.

Waarom wil Rutte nog gieriger worden? Het is een raadsel. Er moet ingegrepen worden niet omdat de EU het wil, maar omdat we het zelf moeten willen, aldus Rutte. Kijk eens wat we allemaal met de rente kunnen doen die we jaarlijks betalen over de schuld, zegt hij retorisch (11 miljard euro). Laten we eerst eens kijken waar de overheidsschuld door veroorzaakt wordt. We weten natuurlijk dat aan het begin van de crisis de schuld toenam omdat door incompetent bankiers verziekte banken uit de brand moesten worden geholpen. Daarna kwamen de betalingen aan de noodfondsen van de EU er nog eens bij.

Hoe was dat in 2013? We kunnen dat in de Macro-Economische Verkenningen 2014 van het CPB nagaan. In 2013 is de overheidsschuld (als percentage van het nationaal inkomen) met 3,7%-punt gestegen. Dat is ruim 22 miljard euro schuld erbij. Dat lijkt inderdaad wel veel. Kijken we even waar die stijging vandaan kwam. Ten eerste, voor een belangrijk deel, hebben wij (wij belastingbetalers) de erfenis van Sjoerd Van Keulen op ons dak gekregen, ofte wel de nationalisatie van SNS Reaal (9 miljard euro). Ook de bijdrage van Nederland aan de noodfondsen van de EU, alleen al afgelopen jaar, mag er wezen: 4 miljard euro, en stijgend. Dus meer dan de helft van de stijging van onze overheidsschuld (13 miljard euro) komt omdat andere EU-landen hun begroting niet op orde krijgen en wij (wij belastingbetalers) de kapotte speeltjes van incompetent bankiers moeten overnemen. Als onze premier Rutte overheidsschuld een ziekte noemt, bedoelt hij dan dus ook dat banken een ziekte zijn en dus ook dat de EU een ziekte is. Gek eigenlijk dat wij (wij belastingbetalers) meehelpen andere landen van de EU van hun begrotingsproblemen af te komen waardoor onze schuld stijgt waarop de dankbare EU zegt dat wij nog een keer moeten dokken, namelijk om onze door de EU gestegen overheidsschuld alsnog te verlagen.

Dat is inderdaad ziek. De EU is dus eigenlijk een belangrijk deel van de '*schuldziekte*' waar onze premier het over had. Jammer dat hij dat laatste niet hardop zei.

Begrijpt Jeroen Dijsselbloem het nut van Europese begrotingsregels?

Geplaatst door [Harrie Verbon](#) op 8 oktober, 2013 - 12:59

Jeroen Dijsselbloem zei onlangs in een interview dat de Europese begrotingsregels niet voor niets zijn afgesproken en dat Nederland zelf het voortouw heeft genomen voor strengere regels.

Dus, de oppositie moet gewoon meegaan met die extra bezuinigingen van 6 miljard, aldus onze minister van financiën. “Niet voor niets”, zei hij, maar hij zei er niet bij waarvoor dan wel. Misschien kunnen we dat in de meest recente Miljoenennota vinden. Daar schrijft Dijsselbloem:

“Het niet-naleven van begrotingsregels heeft potentieel grote negatieve gevolgen voor andere landen in de muntunie. Zodra een niet-houdbare situatie ontstaat, worden de overheidsfinanciën van individuele lidstaten een gezamenlijke zorg. Het Stabiliteits- en Groeipact is om deze reden aangescherpt met strengere regels om begrotingsdiscipline af te dwingen, terwijl sancties meer automatisch worden doorgevoerd.”

Kennelijk zijn de Europese begrotingsregels ingevoerd om onhoudbaarheid van de overheidsschuld te voorkomen. Is de Nederlandse overheidsschuld onhoudbaar, dat wil zeggen loopt die schuld (als percentage van het nationaal inkomen) ongeremd uit de hand? Het IMF vindt al jaren van niet en het CPB dat, met Bas Jacobs in zijn voetspoor, jarenlang in goede tijden steeds voor onhoudbaarheid van de overheidsschuld waarschuwde, vindt dat nu in slechte tijden zelfs ook al niet meer (en heeft opnieuw Bas Jacobs in zijn voetspoor).

Maar Dijsselbloem schreef dan ook over “*potentieel grote gevolgen*”. Het zou kunnen dat een land dat zich niet aan de regels houdt, tot andermans last wordt. Kijk maar naar Griekenland. Alleen, dat land heeft zich nooit aan de Europese begrotingsregels gehouden. Het was dan ook eigenlijk de bedoeling dat de regel om het overheidstekort onder de 3% te houden in normale tijden zou worden nageleefd om er voor te zorgen dat overheden zich niet te buiten gaan aan buitenissige uitgaven. Zeker als het goed gaat met de economie hebben overheden de neiging alle remmen los te laten. Juist dan zijn strenge regels nodig om begrotingsdiscipline af te dwingen. Helaas is het ook zo dat er in goede tijden weinig behoefte is om er goed op te letten of iedereen zich wel aan de regels houdt. Het gaat immers goed en dus moeten we niet te moeilijk doen.

Als je je in goede tijden aan de regel houdt, is er kans dat je in economisch slechte tijden ook nog aan de regel voldoet. Tenzij die tijden uitonderlijk slecht zijn, zoals nu. Als er dan tegenvallers zijn die buiten de schuld van de overheid tot ‘te’ grote tekorten leiden, is het contraproductief om je aan zo’n regel te houden. Maatregelen om aan de regel te voldoen (bezuinigen, lastenverhoging) verergeren dan het probleem. Dan zou je zo’n regel dus (tijdelijk) buiten werking moeten stellen. Maar, en dat is het paradoxale van de (internationale) politiek, juist dan worden de regels “*aangescherpt*”.

Nederland heeft zich in goede tijden altijd redelijk aan de Europese begrotingsregels gehouden en is een trouw deelnemer aan allerlei steunregelingen voor landen die zich niet aan die regels hebben gehouden. Het is dus een gotspé als Nederland “*automatisch*” gestraft zou worden omdat het overheidstekort wel eens een paar tienden van procentpuntjes boven de norm uit zou kunnen komen. Maar, ik geef het met Dijsselbloem toe: Nederland heeft er wel zelf om gevraagd.

De motor van Pechtold in het herfstakkoord gaat niet draaien

Geplaatst door [Harrie Verbon](#) op 14 oktober, 2013 - 08:29

In het herfstakkoord van Rutte/Samson met D66 en SGP/CU heeft Alexander Pechtold 0,6 miljard euro extra voor onderwijs weten los te peuteren.

Daar gaan we hem van harte mee feliciteren, uiteraard. *“Investeren in onderwijs betekent immers dat mensen kansen krijgen, en het is een motor voor economische groei”*. Zo zei Pechtold het zelf op de persconferentie na afloop van de begrotingsonderhandelingen. Laten we deze motor van Pechtold even bekijken.

Op de eerste plaats wordt bijna 0,2 miljard euro als ‘*lump-sum*’ gegeven. Dat wil zeggen, het onderwijsveld mag er mee doen wat het wil. Dat kan best tot mooie resultaten leiden, maar wij kennen onze bestuurders maar al te goed. We weten dat extra geld gauw tot meer bureaucratie in het onderwijs leidt, of tot hogere salarissen voor de bureaucraten, of tot prestigieuze benoemingen. Het is in ieder geval afwachten of deze lump-sum tot meer economische groei leidt.

Daarnaast wordt 0,1 miljard euro besteed om betere leraren en schoolleiders te krijgen. Prachtig, maar hoe gaan de heren (of misschien moet ik zeggen de dame: Jet Bussemaker is immers de minister van onderwijs) dat doen?

Laten we even aannemen dat we alleen in het basisonderwijs betere leraren willen (ik zie maar even af van de schoolleiders). Er zijn ongeveer 122.000 leraren in het basisonderwijs. Om die allemaal beter te maken hebben we dus 820 euro per jaar per leraar te besteden volgens het herfstakkoord. Daar kan misschien een minicursus *“Hoe word ik een betere leraar”* van een dag mee gefinancierd worden en, vooruit, de deelnemer krijgt er ook nog een mooi cursusboek onder dezelfde titel van. Daar doen we niet cynisch over, begrijp me goed, bijscholing van leraren is altijd nuttig, maar een motor van economische groei is zo’n bijscholingscursus niet. Extra conciërges en klassenassistenten (0,05 miljard euro) idem dito: nuttig, verlicht de last van leraren, maar een motor van economische groei is het niet.

Dan hebben we nog 0,1 miljard euro extra voor ‘*onderzoek en innovatie*’. Dat geld gaat naar NWO en zal dus worden besteed aan extra wetenschappelijk onderzoek. Dat is leuk voor die jonge onderzoekers die nu toch een onderzoekbeurs krijgen (dit zijn de *“kansen”* van Pechtold) en niet aan de slag hoeven in het bedrijfsleven, maar de economische groei zal er niet door komen. Misschien juist wel minder: het zou kunnen dat deze onderzoekers in spé in het bedrijfsleven een hogere bijdrage aan de groei hadden gegeven. Wij weten het niet, het effect van wetenschappelijk onderzoek op economische groei is zeer onduidelijk, maar misschien heeft Pechtold hier meer inzicht in.

We hebben nu al meer dan 0,4 miljard euro van de 0,6 miljard euro extra investeringen in het onderwijs onder de loupe genomen en de door Pechtold aangekondigde motor van economische groei zien we nog niet, laat staan dat we hem zien draaien. Een beter technisch praktijkonderwijs in het MBO dan misschien? Ja, daar zien we wel wat in, er is

immers een tekort aan vakmensen in Nederland. Kan er ook weer eens een elektricien bij ons langs komen als de stopcontacten uit de muren vallen. Maar een bedrag van 0,1 miljard euro per jaar is dan wel weer een beetje miezemuizerig.

Kortom, dit onderdeel uit het herfstakkoord wordt door Pechtold wel met grote woorden aangekondigd, maar die worden in de feitelijke maatregelen niet waar gemaakt. Er worden her en der kruimeltjes bij diverse onderdelen van het onderwijsveld gelegd, waarbij het onwaarschijnlijk is dat, of het onzeker is of, al die kruimeltjes bij elkaar tot meer economische groei zullen leiden.

Guy Verhofstadt: de laatste federalist in de EU

Geplaatst door [Harrie Verbon](#) op 22 oktober, 2013 - 08:29

Op geen moment in de historie van de EU zijn de politici uit de lidstaten in staat of bereid geweest een keuze te maken tussen een losse unie van lidstaten en een federale structuur.

Toch is er een muntunie (met de euro als munt) opgericht en worden er verdragen gesloten, zoals het pact over de EU-begrotingsnormen die alleen maar te handhaven zijn met een gezaghebbende federale institutie. Europese begrotingsnormen en ook de euro kunnen op de duur alleen overleven als de lidstaten zich in hun beleid naar een centrale EU-regering wensen te schikken. In Nederland is er geen enkele politicus die dit zegt (zelfs supereurofiel Pechtold niet), maar in België is er wel één: hij zit in het Europese parlement en zijn naam is Guy Verhofstadt. Afgelopen week hield hij de Van der Leeuw lezing waar hij zijn mening nog eens kon ventileren. Zijn mening is in een paar punten samen te vatten.

Ten eerste leidt vrij verkeer van mensen en goederen in de EU tot een hogere welvaart dan protectionisme. Dat weten we al sinds David Ricardo daar in 1817 over schreef, roept hij (het lijkt wel in wanhoop) uit. Ten tweede is er versnipperde besluitvorming. Ieder land vindt opnieuw het wiel uit, waardoor alle landen te zamen meer uitgeven op een bepaald onderwerp, bijvoorbeeld defensie, dan als een federale regering de besluiten had genomen, terwijl de totale effectiviteit lager is. Als er dan besluitvorming op centraal niveau plaats vindt, dan is er sprake van een hoge mate van ineffectiviteit door de afwezigheid van een eenduidig centraal gezag waar tegenover staat dat er sprake is van “*een schrijnend gebrek aan zeggenschap van de Europese burger*”. Naast meer centralisatie moet er dus ook meer democratie komen. Verhofstadt verwijt momenteel de regeringsleiders dat ze aan de burger niet durven te vertellen dat een federale oplossing van de problemen in de EU het enige is wat mogelijk is. Zonder federale structuur is het einde van de eurozone onafwendbaar.

Met dat laatste kunnen we het eens zijn. Het is ook waar dat vrijhandel tot hogere welvaart zal leiden (onder bepaalde voorwaarden), maar in de rozige wereld van Verhofstadt is er geen ruimte voor verdeelvraagstukken. Onbeperkte mobiliteit maakt niet iedereen welvarender. Werkgevers en hoog opgeleide werknemers met mooie goed betaalde banen ondervinden geen last van integratie. Zij zijn in staat de beloften van vrij verkeer in de EU te verzilveren. De Nederlandse arbeiders in achterstandswijken echter, die hun Nederlandse buurten de laatste decennia overspoeld zagen worden door concurrenten van allerlei slag, gaan er op achteruit. Zij moeten moeite doen in wat eens ‘hun’ buurt was hun eigen leefpatroon in stand te houden en zij moeten op de arbeidsmarkt concurreren met de nieuwe immigranten. Zij moeten ook de geneugten van de welvaartsstaat in de vorm van sociale verzekeringen en voorzieningen delen met hun nieuwe concurrenten. De spoeling wordt daardoor dunner en het gevolg kan niet uitblijven: de afbraak van de verzorgingsstaat is al in volle gang.

Over een andere vorm van herverdeling, namelijk die van de sterke lidstaten naar de zwakke lidstaten zwijgt hij ook. Deze herverdeling is ook in volle gang en zal onvermijdelijk blijven doorgaan bij een structureel ongelijke ontwikkeling tussen de sterke (noordelijke) en

zwakke (zuidelijke) lidstaten. Het is niet erg aannemelijk dat in een democratische EU de burgers uit de 'betalende' lidstaten de omvorming van de EU tot een permanente transferunie zullen toejuichen. Verhofstadt denkt ook dat een *one-size-fits-all* structuur die onvermijdelijk samenhangt met centralisatie verenigbaar is met 'nationale eigenheid'. Dat kan alleen als alle naties gelijke beleidsvoorkeuren hebben (en dat hebben ze niet), of als de bevoegdheden van het federaal gezag beperkt zijn (en dat wil Verhofstadt niet).

Kortom, Verhofstadt heeft gelijk dat een EU zonder federale structuur, maar met instituties die zich alleen maar met een federaal gezag verdragen (euro, begrotingspact, bankenunie, transferunie) ten onder moet gaan. Bij zijn beschrijving van een federaal Europa past hij wel erg veel wishful thinking toe op de steun die burgers de EU zullen geven als er sprake zou zijn van een democratisch federaal Europa. Niemand wil nu trouwens zo'n federaal Europa. Het wachten is dus gewoon op de eindknal van de EU, *de Verhofstadtknal*.

Harrie Verbon (zie ook: <http://www.blogger.com/home>, of <http://www.harrieverbon.nl/>)

Wat hebben Moerland en Groenink gemeen?

Geplaatst door [Harrie Verbon](#) op 30 oktober, 2013 - 13:59

Piet Moerland en Rijkman Groenink waren beiden CEO van een van de grootste banken (Rabobank, respectievelijk Abn/Amro) in Nederland, maar als persoon leken ze uit geheel ander hout gesneden.

Groenink was meer het type straatvechter, voortdurend erop uit andere banken of fondsen op te kopen. Dan moet je natuurlijk wel weten wat de toekomstverwachtingen voor die overnamepartij zijn. De top van de Abn/Amro bleek daar meestal geen idee van te hebben, zo blijkt uit *De Prooi*, het boek van Jeroen Smit over de ondergang van Abn/Amro. Groenink, de laatste topman voor de nationalisering van Abn/Amro, wordt vaak als een zakkenvuller gezien, maar uit het boek komt hij meer naar voren als iemand die niet weet welke kant hij op wil. Over de waarde van over te nemen banken tast hij voortduren in het duister. Iedere overname kan een kat in de zak blijken.

Moerland was een heel ander type. Ooit was hij hoogleraar in Tilburg en bleek daar een zeer aimabele en bedachtzame man. Bovendien had hij de reputatie integer te zijn, niet uit op schandaal of om anderen onderuit te werken. Wat dat betreft leek hij het vlees geworden ideaal van de boerenleenbank die de Rabo bank eigenlijk was. Coöperatief, in dienst van anderen en niet voor zichzelf. Toen dan ook begin dit jaar bekend werd dat de Rabo wiewerploeg, ondanks alle verzekering van het tegendeel door de ploeg zelf, systematisch en collectief over een reeks van jaren doping had gebruikt was het voor Moerland duidelijk. Een wiewerploeg die zo tegen alles inging waar de Rabo bank voor stond (integriteit, betrouwbaarheid, samenwerking) kon niet langer geassocieerd worden met de Rabo en moest worden afgestoten. Maar dat gebeurde op een nette manier: nog tot het einde van de contractperiode kregen de renners hun salaris.

Op dat moment moet het binnen de bank al duidelijk zijn geweest dat handelaren binnen de bank zelf die zich met de Libor en Euribor tarieven bezig hielden niet integer gehandeld hadden. Van 2005 (maar misschien eerder) tot 2011 werd er door deze handelaren gefraudeerd met deze interbancaire rentetarieven, ten behoeve van eigen financieel gewin. De bankdirectie blijkt tot 2010 niet tot op de hoogte te zijn geweest, hoewel al eerder gewezen werd op de fraudegevoeligheid van het systeem van rentevaststellingen. De interne organisatie van de Rabobank was dus niet op orde: grootschalige fraude kon binnen de bank gewoon plaats vinden zonder dat signalen over die fraude tot de top doordrongen.

Dat heeft Moerland gemeen met Groenink. Zij kenden allebei de interne werking van hun eigen bank niet. Moerland had kennelijk geen idee van de mogelijke fraudeleuze handelingen van de handelaren van de bank. Groenink als CEO van Abn/amro bleek niet goed te weten hoe de rentabiliteit van het eigen bedrijf was. Door het hele boek van Jeroen Smit heen wordt er gesproken over deskundigen die nu eens op een rijtje gaan zetten, hoe de kosten/batenverhouding ligt bij diverse onderdelen van de bank. Het lijkt maar niet te lukken daar een duidelijk beeld van te krijgen. Uit de geschiedenis van het teloor gaan van de Abn/Amro bank blijken de bankiers, Groenink voorop, hun eigen mogelijkheden voortdurend te overschatten. Dat leidde uiteindelijk tot de val van het bedrijf en Groenink zelf. Met Moerland is dan nu hetzelfde gebeurd. Onwetendheid over wat er in zijn bank afspeelde,

leidde tot zijn zelf gekozen val. Hij kondigde zijn ontslag aan als een “kristalhelder signaal.” Het is onduidelijk welk signaal hij bedoelde. Was het signaal dat hij gefaald had als bankier en dat zijn opvolger dan maar moest proberen intern orde op zaken te zetten? Of was het signaal dat hij niet meer wilde werken in een bank waar de interne drijfveren op frauduleus winstbejag berusten? Of was het signaal dat hij zelf nu ook wel inzag hoe hypocriet het was van hem de Rabo wiewerploeg weg te sturen op een moment dat hij al wist dat zijn eigen Rabo-mensen ook bedriegers waren gebleken?

Harrie Verbon (zie ook: <http://www.blogger.com/home>, of <http://www.harrieverbon.nl/>)

Verlaging van het toptarief in de inkomstenbelasting is een non-besluit

Geplaatst door **Harrie Verbon** op 4 november, 2013 - 13:59

Binnen de huidige coalitie wordt, als bekend, volkomen verschillend gedacht over de rol van belastingen. De VVD vindt dat de belastingdruk minimaal moet zijn en vooral de 'hard werkende' Nederlander moet ontzien. De PvdA houdt nog altijd de decennia oude lijn aan van 'de sterkste schouders dragen de zwaarste lasten'. Zo'n verschil in opvatting valt te overbruggen, kennelijk, in een paarse coalitie.

Als je naar de marginale druk in Nederland kijkt, dan valt op dat die vanaf een bruto jaarloon van ongeveer 20.000 euro nagenoeg constant is. Iemand die een euro extra gaat verdienen, houdt daar per saldo ongeveer een halve euro van over. Dat wordt niet alleen veroorzaakt door extra belastingen, maar ook door allerlei inkomensafhankelijke regelingen die komen te vervallen. Dat blijkt uit een CPB-studie van een paar jaar geleden die ik geneigd ben te geloven. De conclusie uit die studie is dat de herverdelende werking van ons belasting- en premiestelsel nogal mee valt. Toch is er in de Tweede Kamer afgelopen week een afspraak gemaakt over de verlaging van het toptarief in de inkomstenbelasting. Die moet omlaag van nu 52% naar 49,5%. Dat klinkt erg VVD, maar er blijkt een grote meerderheid voor te zijn in de Tweede Kamer, inclusief de PvdA. Dat laatste is bizar. In 2012 kwam de PvdA, samen met de SP en GL, nog met een plan het toptarief verder te verhogen. Dat is nu kennelijk niet meer het beste beleid, terwijl er sinds vorig jaar in de inkomensverhoudingen niet zo heel veel is veranderd.

Het voorstel van de Tweede Kamer doet denken aan een voorstel van president Reagan van de VS die begin jaren '80 ook het toptarief van de inkomstenbelasting wilde verlagen. Reagan beloofde dat de belastingverlaging de belastingopbrengsten zouden doen toenemen. Hij ontleende dit idee aan de toen populaire Laffercurve die laat zien dat voorbij een bepaald tarief de belastingopbrengst voor de overheid daalt als het tarief verder wordt verhoogd. Reagan geloofde dat het tarief dat punt inderdaad voorbij was en verlaagde de toptarieven. De belastingopbrengst was tegen het eind van zijn presidentsperiode (1989) evenwel niet hoger maar lager dan aan het begin. De overheidsschuld was navenant hoger.

Hoe weet de Tweede Kamer zeker dat deze geschiedenis zich niet zal herhalen? Het schijnt dat een recent CPB-rapport hierbij een rol heeft gespeeld. Dat rapport bevat dezelfde boodschap als die van Reagan destijds: verlaag het toptarief en de belastingopbrengst neemt toe. Bij een toptarief van 49%, in plaats van de huidige 52%, zou de belastingopbrengst maximaal zijn. Volgens het CPB ontmoedigt een hoger toptarief 'een succesvolle carrière of ondernemerschap'.

Dat het maximale toptarief lager moet zijn dan 100% is evident, maar hoe weet het CPB dan zo precies dat het optimale tarief 49% is? Het CPB heeft de inkomensveranderingen ten tijde van de belastinghervorming van 2001 gezien. Het belastingstelsel werd toen ingrijpend herzien. Onder meer werden alle tarieven verlaagd. De hervorming werd ingevoerd aan het einde van een periode van hoge economische groei die in 2001 met de dotcomcrisis tijdelijk werd onderbroken. Vanaf 2003 begon de economie weer fors te groeien om in 2005 weer in de buurt van 4% te komen. Dan is het niet verwonderlijk dat het arbeidsaanbod en de

werkgelegenheid toeneemt. Om dat aan de (eenmalige) belastingherziening toe te schrijven, zoals het CPB doet, moet je wel heel erg veel vertrouwen in je empirische analyse hebben.

De huidige economische situatie verschilt nogal van die in 2001. Nu is er crisis en er blijkt overduidelijk dat mensen tijdens een crisis meer in zichzelf investeren om maar (weer) zo snel mogelijk aan het werk te komen. Het toptarief doet daar weinig aan af. Maar waar hebben we het over? De verlaging van het toptarief moet pas ingaan in 2018. Daarom is het een non-besluit van de Tweede Kamer: tegen die tijd is de situatie alweer zo anders dat het besluit van vorige week door nieuwe feiten achterhaald zal zijn.

Harrie Verbon (zie ook: <http://www.blogger.com/home>, of <http://www.harrieverbon.nl/>)

De WRR wil leren zonder studieboeken

Geplaatst door [Harrie Verbon](#) op 11 november, 2013 - 09:29

De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) schrijft geregeld ongevraagde adviezen voor de regering.

De afgelopen week heette zo'n advies *Naar een lerende economie*. Het advies is een grote boekenkast, die over de geduldige lezer wordt uitgestort. Er staan best wel mooie beschouwingen in, maar het heeft allemaal het kenmerk van *hear-say*. De WRR doet voortdurend een beroep op autoriteiten om claims te maken. Je moet het allemaal maar geloven: er wordt vrijwel geen bewijs gegeven van de ontwikkelingen die de WRR ziet. Geen tabel te zien bijvoorbeeld, cijfers zijn meestal goed verborgen in de tekst onder een dikke laag retorica. Als je het geduld hebt gehad een heel hoofdstuk door te worstelen wordt dat geduld niet beloond met duidelijke conclusies.

Als ik de aanbevelingen van de WRR goed begrepen heb kunnen de meeste laboratoria in Nederland wel gesloten worden, want nieuwe kennis ontwikkelen is niet meer zo belangrijk (*"hoewel weliswaar belangrijk"*). Het gaat voortaan meer om *"het mobiliseren en toepassen van ideeën en technieken die te vinden zijn in andere bedrijven, sectoren of landen."* Het lijkt er op dat de WRR het gappen of na-apen van andermans ideeën wil aanbevelen. Nederland als China: dat kan de serieuze WRR natuurlijk niet bedoelen.

Wat het onderwijs betreft, verwijst de WRR waarderend naar Zuid-Korea, waar alle studieboeken afgeschaft zouden zijn en lesmodules alleen nog maar via een tablet worden overgedragen. Dat doet uiteraard denken aan de Steve Jobsscholen in Nederland, maar die worden door de WRR niet genoemd. De discussie die naar aanleiding van deze scholen is uitgebroken, bewijst dat er nog weinig overeenstemming is over de ideale vorm van onderwijs in het computertijdperk. Sommigen vinden dat onderwijs met computers een vluchtige manier van leren stimuleert en leidt tot het ontbreken van basiskennis waardoor leerlingen geen referentiekader meer hebben als ze op het internet op zoek gaan naar kennis.

Misschien moeten we bekijken wat de WRR van de universiteiten wil, want daar ben ik in ieder geval ervaringsdeskundige. De WRR schrijft: *"Universiteiten dienen hun onderwijs taak niet langer te onderschikken aan hun onderzoek."* De WRR bedoelt dat er weer aparte docenten moeten komen, wier voornaamste taak onderwijs is en die zich niet voornamelijk met hun onderzoek bezighouden. Als mijn collega's aan de faculteit dit lezen zal er ongetwijfeld een schok door hen heen gaan. Een paar jaar geleden nog maar was er een zogenaamde *accreditatiecommissie*, die de overheid om de zes jaar op de universiteiten afstuurt, bij mijn faculteit op bezoek en die commissie vermaande ons dat wij ons onderwijs meer op basis van ons onderzoek moesten inrichten. Niemand die precies wist wat deze commissie namens de overheid bedoelde en daarom zijn nu tientallen mensen aan mijn faculteit bezig om uit te vinden wat *'research-based learning'* is. Als het aan de WRR ligt, gaat de komende accreditatiecommissie mijn faculteit precies het omgekeerde vertellen.

Kortom, de aanbevelingen van de WRR over de 'lerende economie' laten de lezer in verwarring en verbazing achter. Dat onderwijs belangrijk is voor de economie weten we

natuurlijk allemaal en dat het onderwijs ingericht moet zijn op de postindustriële samenleving is zo'n cliché dat het haast niet te typen valt. Maar met hoogdravende algemeenheden en aanbevelingen als dat er aandacht moet komen voor 21ste eeuwse vaardigheden en dat er een forse kwaliteitsslag in het onderwijs nodig is, schiet niemand iets op. De suggestie van de WRR bovendien dat de 'school met de tablet' de school van de toekomst is en het beste voorbereidt op een 'lerende economie', berust op geen enkel empirisch bewijs.

Harrie Verbon (zie ook: <http://harrieverboneco.blogspot.nl/>
en <http://www.harrieverbon.nl/>)

Het einde van de loonmatigingsmythe in Nederland?

Geplaatst door [Harrie Verbon](#) op 18 november, 2013 - 13:59

In Nederland is decennia lang loonmatiging als een na te streven beleidsdoel beschouwd.

De reden daarvoor ligt voornamelijk in een CPB model (voor de fijnproevers: *het jaargangenmodel*) uit de jaren 70. In dat model zat een mechanisme, waarbij als de lonen stegen de oudste machines in fabrieken werden afgestoten en vervangen werden door nieuwere en efficiëntere machines. Die nieuwe machines gebruikten minder arbeid en dus nam de werkloosheid toe. Bij een gematigde loonmatiging zou dat niet gebeuren en er minder werkloosheid optreden. Bovendien, door een gematigde loonontwikkeling zouden ook nog eens de kostprijzen van producten maar beperkt stijgen, zodat de concurrentiepositie ten opzichte van het buitenland zou verbeteren.

Meer dan 30 jaar hebben beleidsmakers en economen loonmatiging omarmd, vanaf het beroemde *Akkoord van Wassenaar* uit 1982 tussen vakbonden, werkgevers en de regering Lubbers. Ook de politieke partijen konden niet om loonmatiging heen, al was het maar, omdat hun verkiezingsprogramma's door het CPB werden doorgerekend en, volgens het CPB-model dat daarbij gebruikt werd, was loonmatiging nu eenmaal goed voor de werkgelegenheid. Dus, als je mooie cijfers van het CPB wilde krijgen, moest je wel loonmatiging in je verkiezingsprogramma opnemen.

Ik heb loonmatiging altijd een ridicul idee gevonden om minstens twee redenen. De eerste reden was dat loonmatiging er alleen komt als de markt er om vraagt, dat wil zeggen wanneer er weinig vraag naar arbeid en veel werkloosheid is. Begin jaren 80 was er een economische crisis waarbij de werkloosheid in een paar jaar tijd snel opliep. Vakbonden kunnen in zo'n situatie niet met forse looneisen komen omdat ze zwak staan. Dat er in 1982 een akkoord kon worden gesloten, was dus geen overwinning van de Hollandse polder, zoals vaak wordt beweerd, maar een soort symbolische bevestiging van de crisis op de arbeidsmarkt. In een situatie van hoogconjunctuur waarbij er veel vraag naar arbeid is, zal loonmatiging geen zin hebben omdat werkgevers op zoek zijn naar werknemers en bereid zijn tegen hun concurrenten op te bieden. Begin van deze eeuw gaf het toenmalige paarse kabinet een forse lastenverlichting aan de Nederlandse burgers in de verwachting dat dit tot loonmatiging zou leiden. We zaten toen midden in de internetbubbel die tot een overspannen arbeidsmarkt dreigde te leiden. Loonmatiging kwam er dus niet.

Een tweede reden om loonmatiging een ridicul idee te vinden was, dat het inging tegen het idee van efficiënte lonen. Werkgevers die hun werknemers met meer belonen dan 'de markt' suggereert, worden door hun werknemers op hun beurt 'beloond': ze gaan harder werken. Deze theorie van het efficiënte loon wordt sinds jaar en dag in alle leerboeken behandeld en er bestaat ook uitgebreid empirisch bewijs voor. Vele economen en beleidsmakers in Nederland deden of ze het niet wisten.

De twee redenen (namelijk marktconforme lonen en hogere productiviteit door een 'efficiënt loon') passen geheel in de 'orthodoxe' theorieopvatting. Dat wil zeggen, loonmatiging kun je

verwerpen binnen het gangbare idee dat de economie geregeerd wordt door marktprikkels van vraag en aanbod. Toch zijn de '*mainstream*' economen in Nederland altijd erg voor loonmatiging geweest. Misschien kwam dat omdat men anders niet erg serieus werd genomen door het politieke establishment dat vrijwel massaal loonmatiging omarmde.

Maar kijk, afgelopen week sprak Arnaud Boot zich uit tegen loonmatiging. Boot is hoogleraar economie in Amsterdam en aanwezig in diverse prestigieuze adviesraden (WRR, DNB, SER). Dus als hij dit zegt, dan zal dat wel het einde van de loonmatigingsmythe inluiden. Zijn argument was overigens gebaseerd op ouderwetse Keynesiaanse mechanismen: hogere lonen leiden tot meer bestedingen en kunnen dus het einde van de crisis inluiden. Helaas zitten we nog wel midden in een crisis (tenzij je een groei van +0,1% met een nog steeds toenemende werkloosheid als hoopvol wilt betitelen) en heeft de vakbond dus nog weinig in de melk te brokkelen. Dus, de loonmatiging komt er toch wel, afgedwongen door de marktsituatie. Maar hopelijk kunnen we, voor als het ooit weer eens beter gaat, afspreken dat we het in Nederland nooit meer over loonmatiging zullen hebben.

Is Frits Bolkestein wel zo 'Eurofoob'?

Geplaatst door [Harrie Verbon](#) op 26 november, 2013 - 09:29

De verkiezingen voor het Europese parlement zijn nog een half jaar weg, maar het lijkt wel alsof bij de VVD de verkiezingskoorts al heeft toegeslagen.

Eerst hadden we de eurofobe VVD'ers Frits Bolkestein en Mark Verheijen, die hun liberale geestverwant Guy Verhofstadt begonnen te beschimpen over zijn federale opvattingen. De *éminence grise* van de VVD, Frits Bolkestein, zei letterlijk dat Verhofstadt "*tegen de maan blaft*" met zijn idee dat je de "*natiestaat kunt afschaffen en zijn eurofederalisme is ook onzin, omdat men het niet wil. Dan moet je erover ophouden*". Vervolgens kregen we de eurofiere VVD'er Neelie Kroes die Verhofstadt uitdrukkelijk in bescherming nam wegens zijn grote staat van dienst. Daarna bleken, afgelopen weekend, *alle* VVD'ers toch erg voor Europa te zijn, inclusief Frits Bolkestein.

Behoort Bolkestein tot de eurofobe vleugel van de VVD? Niet zo heel erg, zoals blijkt uit zijn opvattingen over hoe het verder moet met de EU. Weliswaar wil hij niet dat Europa een federale staat wordt, maar hij wil wel de grote landen en de Europese bureaucraten meer macht geven. Dat eerste blijkt uit zijn voorstellen over de Europese Commissie (EC). Hij wil de EC inkrimpen, zodat niet ieder land een commissaris kan voordragen, maar hij gunt wel de grote landen een vaste zetel. De kleine landen krijgen misschien per toerbeurt zo nu en dan een zetel. Dat betekent uiteraard dat de kleine landen minder invloed in de EC krijgen, terwijl de grote landen nog meer te zeggen krijgen als het aan Bolkestein ligt. Volgens Bolkestein zelf valt dat wel mee, "*want de grote landen zijn het toch nooit met elkaar eens.*"

Dat is naïef pragmatisme. De recente geschiedenis rond de schulden crisis in de EU heeft laten zien dat het in eerste instantie vooral Duitsland en Frankrijk waren die de oplossing voor de schulden crisis voorstelden. Die oplossingen waren voornamelijk '*doormodderoplossingen*', maar dat bewijst vooral hoe slecht het voor de EU is als grote landen als Duitsland en Frankrijk het in de EU voor het zeggen krijgen. In ieder geval moeten we dan vooral hopen dat Nicolas Sarkozy niet meer terugkomt in de Franse politiek, omdat hij het was die het steeds op een akkoordje met Angela Merkel wist te gooien, terwijl de kleine landen machteloos toekeken.

Bovendien wil Bolkestein, overigens net als Mark Rutte, dat landen die zich niet aan het begrotingspact van de EU houden, automatisch worden gestraft. Dat klinkt redelijk, maar dat is het niet. Automatische sancties betekenen namelijk dat de lidstaten niet meer hun eigen koers kunnen varen, ook als er gegronde redenen zijn om het eigen begrotingsbeleid van de Europese normen af te laten wijken. Automatische sancties betekenen een vermindering van de nationale autonomie en een vermeerdering van economische domheid. Het betekent namelijk dat een machine (dat wil zeggen een Brussels bureaukraat) zodra hij/zij een getal ziet dat niet in overeenstemming is met de Europese begrotingsnormen (bijvoorbeeld een begrotingstekort van 3,2% in plaats van 3%) in het vervolg een stempel met het opschrift '*sanctie*' op de begrotingsvoorstellen van een land kan zetten.

Zo erg eurofoob is Bolkestein dus eigenlijk niet. Hij wil dan wel geen federaal Europa, maar op de keper beschouwd zitten er in zijn voorstellen voor de toekomst van de EU eerder meer

dan minder federale uitgangspunten. Het was dan ook geen wonder dat hij zich afgelopen weekend moeiteloos schaarde in de rij van juichende Eurofielen binnen de VVD.

Harrie Verbon (zie voor nog meer discussies: <http://harrieverboneco.blogspot.nl/> en <http://www.harrieverbon.nl/>)

De bankenunie in de EU wil te veel en te weinig

Geplaatst door [Harrie Verbon](#) op 3 december, 2013 - 09:29

De oprichting van een Europese bankenunie wordt door het kabinet als het beste middel gezien om riskant gedrag van banken in Europa te voorkomen.

Door toezicht op Europees niveau zullen banken eerder tot de orde geroepen worden. Sommigen echter vrezen dat de bankenunie er vooral toe zal leiden dat de Noordelijke lidstaten onevenredig moeten bijdragen aan het redden van Zuid Europese banken die hun balansen niet op orde hebben. Een bewijs daarvoor is dat de afgelopen jaren vooral dankzij een genereus stimuleringsbeleid van de Europese Centrale Bank banken in landen als Italië en Spanje overeind konden blijven. De bankenunie wordt dan een nieuwe geldkraan van noord naar zuid in Europa die mogelijk lang open moet blijven staan.

Hoewel er op Europees niveau afgesproken is op termijn een bankenunie op te tuigen, is het ook opvallend dat ieder land zijn eigen bankbeleid blijft voeren. Zo wil het Nederlandse kabinet strenge eisen aan de buffers van de Nederlandse bankbalansen opleggen. De banken worden door de eis van hoge buffers gedwongen minder risico's te nemen en kunnen dus op de lange termijn gezonder blijven dan banken met lagere buffers. De bankiers beweren echter in koor het tegendeel: door de eis van het kabinet komen Nederlandse banken in een nadelige concurrentiepositie ten aanzien van andere Europese banken. Dan zouden de Nederlandse banken op de lange termijn dus juist een minder goede balanspositie krijgen. Dit laat zien dat de bankenunie dus weer een typisch product van Europees compromisbeleid is, we gaan het Europees oplossen, maar toch ook weer niet.

Inmiddels lost de bankenunie het probleem van de systeembanken niet op. Systeembanken zijn banken die zo essentieel zijn dat een faillissement van die banken het financiële systeem en de reële economie in gevaar zouden brengen. Omdat zo'n bank niet failliet mag gaan, kan hij meer risico nemen. Zoals we nu weten kan dat tot rampzalige verliezen leiden. Op de Europese top in Ierland is afgelopen zomer afgesproken dat in zo'n geval eerst de aandeel- en obligatiehouders en de grote spaarders aangesproken moeten worden. Dan pas komt het probleem uiteindelijk bij een eventuele Europese stroppenpot terecht. Die pot zal bovendien in eerste instantie door banken zelf en pas in laatste instantie door belastingbetalers gevuld moeten worden. De hoop is dat de belastingbetaler niet zal hoeven worden aangesproken als de banken zelf aan de stroppenpot moeten bijdragen. Dat lijkt vooral *wishful thinking* want er is geen enkele garantie dat banken voorzichtiger gaan opereren als de risico's bij collega banken kunnen worden neergelegd.

De bankenunie wil eigenlijk zowel te veel als te weinig doen. Ze doet te veel omdat gepoogd wordt risico's af te dekken die privaat gedragen kunnen en moeten worden. Als er riskante investeringen worden aangegaan is er geen reden, behalve het *too-big-to-fail* argument, om dat als (Europese) overheid af te dekken. De bankenunie doet echter ook te weinig omdat niet voorop staat dat het primaire betalingsverkeer te alle tijde gewaarborgd wordt. Deze zogenaamde nutsfunctie van banken blijft uiteindelijk in handen van de markt. Gezien de rampen die de private banken de afgelopen zes jaar hebben veroorzaakt, lijkt de conclusie

gewettigd dat die nutstaak door de overheid *moet* worden overgenomen. De EU zou moeten verordonneren dat ieder land een staatsbank opricht die zich voornamelijk bezig houdt met het primaire betalingsverkeer. Deze banken zullen te allen tijde door de EU overeind gehouden worden via de bankenunie en het depositogarantiestelsel is alleen op deze nutsbanken van toepassing. Het zal voor deze vorm van de bankenunie geen moeilijk karwei zijn om met weinig kosten de continuïteit van het betalingsverkeer te garanderen. De nutsbanken mogen immers geen grote risico's nemen. Grote speculatiewinsten blijven daarmee uit, maar desastreuze verliezen ook, zodat de levensvatbaarheid gegarandeerd is.

Wat gebeurt er dan met de andere, niet genationaliseerde banken? Die mogen gewoon blijven bestaan. Europees en nationaal beleid voor de private (systeem)banken is echter overbodig, omdat deze banken niet meer door de bankenunie overeind worden gehouden. Wie een rekening aanhoudt bij zo'n bank weet dat hij/zij een gok neemt. Omdat systeembanken bovendien door hun 'achtergestelde' (maar in feite natuurlijke) positie niet langer voor iedereen aantrekkelijk zijn, zullen deze banken vanzelf gaan krimpen en niet langer systeembanken zijn.

De rol van de bankenunie in de EU blijft zo beperkt tot het leveren van een basisvoorziening (het primaire betalingsverkeer) door de overheid zelf. Alles daar bovenop (riskante kredieten en beleggingen, ingewikkelde financiële constructies, en dergelijke) kunnen aan private banken worden overgelaten. Omdat alle betrokkenen dan weten dat de overheid in deze 'aanvullende voorzieningen' geen rol speelt, wordt ook de prikkel om te veel risico te nemen verminderd. In de Nederlandse context moet dit idee het kabinet aanspreken. De PvdA zal content zijn dat de basisvoorziening door de overheid wordt geregeld, terwijl de VVD tevreden zal zijn dat de markt ruim baan krijgt in de aanvullende voorzieningen.

Harrie Verbon (zie voor meer discussie: <http://harrieverbonco.blogspot.nl/> en <http://www.harrieverbon.nl/>)

D66: het volk is te dom voor referenda over Europa

Geplaatst door [Harrie Verbon](#) op 10 december, 2013 - 09:30

D66 was altijd voor directe democratie. De macht bij de kiezer. De oervader van D66, Hans van Mierlo, trok met dat punt volle zalen.

D66 is ook erg voor Europa, maar helaas: directe democratie en Europa verdragen zich niet zo goed met elkaar. De burger vertrouwt Europa niet en stemt tegen als het erop aan komt. Daarom is D66 niet meer zo happig op referenda zeker als het om Europa gaat. Het referendum over de Europese grondwet in 2005 was voor D66 de 'eye opener'.

Die grondwet was voor de overgrote meerderheid van de Nederlanders een gruwel. Misschien moet ik mezelf nog maar eens citeren. In 2005 schreef ik in het economenblad *ESB*:

“Zwalkend en verwarrend, dat zijn misschien wel de belangrijkste eigenschappen van de EU grondwet. Soms wordt in een grondwetsartikel gesuggereerd dat een beleidsprobleem op Europees niveau wordt opgelost, maar dat wordt dan weer in andere artikelen ongedaan gemaakt. Soms worden oplossingen waarvan al bekend is dat ze niet werken, zoals die van het stabiliteitspact, alleen maar nog meer onbruikbaar gemaakt. Kortom, dit is niet zoals de grondwet van de VS een geschrift waar de Europese burger 200 jaar mee vooruit kan. De EU grondwet kan nog geen vijf jaar mee. Deze grondwet is geen grondwet.”

Kortweg, met de EU-grondwet kon je alle kanten op en ga je in feite nergens heen. Dat laatste moet ik nu nuanceren: met de EU-grondwet (weggestemd door de bevolking maar gewoon vrijwel omgezet in het Verdrag van Lissabon) ga je richting chaos en afbraak in de EU.

D66-prominent en toenmalig minister van economische zaken Laurens Jan Brinkhorst dacht er indertijd heel anders over. Dat was natuurlijk zijn goed recht, al was zijn steun voor de EU-grondwet gebaseerd op een soort onderbuikgevoel. Hij dacht dat Europa niet zou kunnen overleven zonder die grondwet. Beroemd is zijn uitspraak dat het licht uit zou gaan als de Europese grondwet zou worden verworpen. Het licht bleef uiteraard branden, nadat de grondwet was verworpen. Bij Brinkhorst zelf is er helaas geen licht opgegaan. Hij denkt nog steeds dat het onderbuikgevoel niet bij hem, maar bij 'het volk' zat. Hij zei afgelopen week het volgende in *De Volkskrant*:

“Wanneer de buitenlandse politiek in beeld komt, wordt het moeilijk. Dat hebben we gezien bij het referendum van 2005 over de Europese grondwet. Als burgers niet goed worden voorgelicht, maar je alleen maar dikke documenten produceert, krijgen ze geen duidelijk beeld van waarover het gaat. Dan krijg je geen oordeel op feiten, maar gaan onderbuikgevoelens een rol spelen.”

Wat Brinkhorst wil zeggen: het volk is te dom om iets te vinden over Europese onderwerpen. Laat dat maar aan ons over. Wij, leden van de politieke elite, wij hebben geen last van onderbuikgevoelens. Is dat een uitspraak van een wat vergeetachtige oud-politicus die zijn

eigen onderbuikgevoelens is vergeten? Beslist niet. Het is D66, ten voeten uit. D66 wil geen enkel referendum over essentiële Europese besluiten. Zo wilde D66, bij monde van de beslist niet oude D66-politicus Wouter Koolmees, geen referendum over het EU-noodfonds. Dat noodfonds is een onding, omdat het landen als het ware uitnodigt om in nood te komen. Bovendien was het fonds in strijd met het oorspronkelijke stabiliteitspact, het verdrag over nationaal begrotingsbeleid in de EU. Binnenkort komt daar de bankenunie bij. Dat is een instituut dat (typisch Europees) te veel wil en te weinig doet om te voorkomen dat banken omvallen. De bankenunie zal riskant gedrag van bankiers niet uitbannen en het primaire betalingsverkeer niet afdoende beschermen. Die bankenunie is dus bij voorbaat al een dood paard, waarvoor Wouter Koolmees, uit naam van D66, de oude idealen van de dode oervader van D66, Hans van Mierlo, verkwanselt: er komt geen referendum over de bankenunie.

Harrie Verbon (zie voor meer discussie: <http://harrieverboneco.blogspot.nl/> en <http://www.harrieverbon.nl/>)

Van de vrije markt krijgen mensen bloedarmoede

Geplaatst door [Harrie Verbon](#) op 18 december, 2013 - 09:29

Socialisme maakt mensen minder vrijgevig, kopte Michael van der Galien op DDS. Die uitspraak was gebaseerd op de bevinding dat in het voormalige Oostblok de animo om voor goede doelen te geven laag is. Dat komt volgens Galien door het staatsocialisme dat in die landen (tot 1990!) heeft bestaan.

Onder het staatsocialisme wordt een cultuur gecreëerd dat doneren onnodig is omdat de staat al voor de minder bedeelden zorgt. Of dat inderdaad de verklaring is voor de geringere bereidheid om te geven in het voormalige Oostblok is niet bij voorbaat duidelijk. Er kunnen andere redenen zijn. Als de inkomensongelijkheid klein is, bijvoorbeeld, is er ook geen noodzaak om te geven aan de 'behoeftegen', want die hebben al ongeveer hetzelfde als de donor. Of, als er wel inkomensongelijkheid is, zou het kunnen dat er maar weinig rijken, maar heel veel armen zijn. Die paar rijken zijn misschien heel erg bereid te geven, maar dat legt niet veel gewicht in de schaal bij heel veel armoede. Het kan ook zijn dat de kerk veel aan bestrijding van de armoede doet, zodat er voor de gelovigen weinig reden is nog iets aan goede doelen af te staan.

Kortom, er kunnen heel veel redenen anders dan het vroegere staatsocialisme zijn waarom de vrijgevigheid in Oost Europa gering is. Maar laten we voor het gemak aannemen dat het socialisme (wat dat dan ook precies moge zijn) mensen minder vrijgevig maakt. Dan nog kunnen er twee nuanceringen op deze stelling worden aangebracht. De eerste nuancering is dat als de staat de armenzorg op zich neemt, dat nog niet wil zeggen dat de donaties van particulieren één op één verdwijnen. De omvang van de donaties kan afnemen, maar er blijft altijd een minimale bereidwilligheid om te geven over. Dat betekent ook omgekeerd dat als de overheid zich niet langer het lot van de behoeftegen aantrekt, dit niet automatisch wordt opgevuld door particuliere initiatieven. Als de overheid van de ene dag op de andere de welvaartsstaat opheft, zal er een gat vallen in de ondersteuning van de onderkant van de samenleving. We gaan wellicht weer terug naar de armenhuizen van vroeger waar de armen min of meer werden vastgezet. Dan hebben we het nog niet eens over de negatieve economische effecten op de bestedingen die een dergelijke terugval zou veroorzaken. Een van de voordelen van de welvaartsstaat, dat door herverdeling de bestedingen min of meer op peil worden gehouden zodat een crisis niet tot desastreuze economische effecten leidt, verdwijnt dan.

Er komt nog iets bij. Uit onderzoek blijkt ook dat als mensen op een of andere manier beloond worden voor hun donatie, zij juist minder altruïstisch kunnen worden. Er zijn diverse experimenten geweest waarbij bloeddonoren betaald werden voor de afgifte van hun bloed. Het invoeren van betalingen had een negatief effect op de kwaliteit van de donoren. De donoren die door de betalingen werden aangetrokken hadden niet altijd zuivere bedoelingen en, erger, ook niet altijd zuiver bloed. Donoren die bloed gaven uit puur altruïstische motieven trokken zich juist terug omdat ze de betaling als een aantasting van hun onbaatzuchtig gedrag zagen.

Die laatste bevindingen zijn niet zonder bestrijding gebleven, zeg ik er maar eerlijk bij. Toch durf ik wel de stelling aan dat als het om altruïstisch gedrag gaat het neo-liberale vrije-markt denken als een achterlijke politieke ideologie/theorie bestempeld kan worden.

Harrie Verbon (zie voor meer discussie: <http://harrieverboneco.blogspot.nl/> en <http://www.harrieverbon.nl/>)

De belegen politieke correctheid van Peter Nijkamp

Geplaatst door [Harrie Verbon](#) op 20 januari, 2014 - 13:59

Peter Nijkamp is, net als die andere wetenschappelijke fraudeur Diederik Stapel, in korte tijd van een coryfee onder ingewijden tot een bekende Nederlander geworden.

Die bekendheid heeft hij te danken aan beschuldigingen van wetenschappelijk plagiaat en zelfplagiat die eerst anoniem en recent door wetenschapsjournalisten als Frank van Kolschooten (FvK) zijn gedaan. Die beschuldigingen richtten zich eerst op een promovenda van Nijkamp, Karima Kourtit. In delen van het proefschrift van Kourtit zou gebruik worden gemaakt van gezamenlijk werk van Kourtit en Nijkamp waarbij vrijelijk stukken tekst werden gekopieerd, alsook uit papers die Nijkamp weer met anderen had geschreven. Door deze beschuldiging verplaatste de aandacht zich van Kourtit naar Nijkamp zelf. FvK volgde het spoor van 'gerecyclede' papers en kwam terecht bij een review paper van Nijkamp dat in 2012 in de *Review of Economic Analysis* werd gepubliceerd. Dit artikel bevatte ook weer vele letterlijke tekstblokken uit papers van Nijkamp zelf, maar ook uit papers van anderen die hij overigens wel vermeldt, maar er niet bij aangeeft dat hij hun teksten letterlijk overneemt.

Nijkamp verdedigde zich op agressieve wijze in een uitgebreid stuk in het universiteitsblad van de VU, [Ad Valvas](#). Een van zijn belangrijkste argumenten was dat het onderzoek van FvK een puur mechanische exercitie was, maar *"hij had beter met 'peers' kunnen praten over de vraag of een idee, een aanpak of een vinding vernieuwend of origineel is."* Dat is een hypocriet verweer: in de (economische) wetenschap lezen wetenschappers elkaars werk nauwelijks, tenzij ze referee van een tijdschrift zijn, maar ook dan is (zoals nu ook weer blijkt) het toetsen van papers van collega wetenschappers niet erg grondig. Stapel kon jarenlang zijn gang gaan zonder dat referees van rijdschriften iets door hadden. Nijkamp publiceert ook papers waar de copy/paste knoppen iets te enthousiast zijn ingedrukt.

Maar als we eens tegen de heersende onderzoekcultuur ingaan en de papers van Nijkamp gaan lezen. Kunnen we dan tot de conclusie komen dat Nijkamp weliswaar in herhaling vervalt, maar wel vernieuwend, origineel en grensverleggend bezig is, zoals hij zelf in zijn verdediging suggereert? In ieder geval niet in de papers die door FvK zijn omgespit. Die papers gaan over de gevolgen van migratie voor de immigratielanden. Wat Nijkamp met alle geweld wil 'bewijzen', zo lijkt het, is dat immigratie alleen maar positieve effecten heeft. Op diverse plekken schrijft hij (al dan niet met co-auteurs) dat de "populaire" (hij bedoelt waarschijnlijk populistische) visie dat immigratie leidt tot werkloosheid of slechtere arbeidsomstandigheden voor de autochtone arbeidsbevolking empirisch niet juist is. Als immigratie al negatieve effecten op de arbeidsmarkt heeft, dan zijn ze maar beperkte tijd voelbaar en ze verdwijnen in de loop der tijd. Ook op niet-economisch gebied leidt immigratie alleen maar tot betere tijden. De multiculturele samenleving? Nijkamp schrijft, hier samen met Kourtit, in mijn vertaling: *"Culturele diversiteit heeft een positief effect op creativiteit, vernieuwing en prestaties zowel in bedrijven, als in steden, regio's of het land als geheel."* Enzovoorts. Je zou bijna vergeten dat de afgelopen weken diverse jeugdbendes van voornamelijk Marokkaanse snit zijn opgerold door de politie.

De vraag is hoe Nijkamp aan die positieve kijk op immigratie komt. In ieder geval niet door eigen onderzoek, want de bekeken artikelen bevatten geen eigen onderzoek. De claims door Nijkamp c.s. worden vooral gebaseerd op wat anderen beweren. Je moet dan wel die anderen zelf gaan lezen, want Nijkamp is erg zuinig met het geven van kwantitatieve onderzoekresultaten van andere wetenschappers.

Kortom, in het werk van Nijkamp dat door FvK op plagiaat is onderzocht, is geen originaliteit te ontdekken. Alle resultaten, die empirisch niet onderbouwd worden, komen van reviews of van meta-analyses, of meta-analyses van meta-analyses. In tegenstelling tot wat hi zelf suggereert is hij niet grensverleggend bezig, er is geen sprake van kennisontwikkeling, maar hij kauwt gewoon ideeën van anderen na. Nijkamp heeft op het gebied van immigratie een onbedwingbare behoefte om 'politiek correct' te zijn. We moeten blij zijn dat er immigranten komen, zo lezen we uit zijn papers, want we worden er allemaal beter van. Het is het PvdA-geluid van 10-20 jaar geleden. Er zijn nog maar weinig mensen die de multiculturele samenleving onbekommerd toejuichen. Peter Nijkamp is daar één van. Het bewijst dat hij zichzelf behoorlijk overleefd heeft.

Harrie Verbon (zie ook: <http://harrieverbon.blogspot.nl/> of <http://www.harrieverbon.nl/>).

Het Burgerforum heeft zelf het EU-referendum verknald

Geplaatst door [Harrie Verbon](#) op 24 januari, 2014 - 13:59

Het initiatief van het Burgerforum om de bevolking te raadplegen iedere keer als er nieuwe bevoegdheden aan de EU overgedragen worden, had mijn sympathie, maar ik heb de petitie toch niet ondertekend.

Mijn probleem was dat het niet duidelijk was welke bevoegdheden bedoeld werden. Ten eerste zijn er al heel veel bevoegdheden overgedragen die het parlement heeft goed gekeurd. Het permanente noodfonds, bijvoorbeeld, is in 2012 jaar met slechts een paar zuchtjes kritiek door de Kamer geloodst. De controle over het monetaire beleid is Nederland al heel lang kwijt.

Het burgerforum lijkt, bijvoorbeeld, ook veel problemen te hebben met de oprichting van de bankenunie waarbij in de woorden van het forum "het risico op een faillissement gecollectiviseerd wordt". De bankenunie is een nieuwe EU 'bevoegdheid', waarover de vorige maand de Europese Raad vergaande beslissingen heeft genomen. Het zou volgens het Burgerforum dus goed zijn als wij burgers daar per referendum ook over zouden kunnen stemmen. Stel, dat we dan nee zeggen tegen de bankenunie. Dan kunnen banken in probleemlanden ongehinderd door Europees toezicht, net als nu, ontoelaatbare risico's op zich nemen. Als dan een faillissement van banken en daardoor ook van overheden dreigt, mag dan weer wel het permanente noodfonds in actie komen? En allerlei maatregelen nemen waar wij burgers geen enkele invloed op hebben? Of mag het noodfonds zich dan ook niet meer met Europese banken bemoeien? Moet daar dan ook een referendum over komen? Maar dat noodfonds is al door ons parlement goedgekeurd.

En de Europese Centrale Bank (ECB) dan? De ECB kan onbekommerd banken en overheden in probleemlanden met steunaankopen uit de brand helpen zonder dat daar enige democratische controle op wordt uitgeoefend. Mag de ECB dat niet meer volgens het Burgerforum? Maar dan kunnen we net zo goed de ECB opheffen. En de euro. Helemaal niet zo erg, daar niet van. Maar dan hebben we het niet meer over nieuwe bevoegdheden, maar eerder over oude bevoegdheden. Dan gaan we veel, zo niet alle EU-besluiten vanaf zeg het verdrag van Maastricht opnieuw aan referenda onderwerpen. We zouden het druk gaan krijgen als het aan het Burgerforum had gelegen. Elke week een referendum.

Kortom, die referenda waar Baudet c.s. het over hadden, lijken niet zo heel erg doordacht te zijn en als je het logisch doordenkt of tot een oneindig aantal referenda te leiden of tot een EU dat in half afgebouwde instituties eindigt.

Als je een ingewikkeld voorstel doet met vele haken en ogen, dan is het een koud kunstje voor de tegenstanders van referenda om daar gaten in te schieten. Dat is in de Kamer gebeurd. Zo kwam Pieter Omtzigt (CDA) met het verhaal dat in allerlei hoeken en gaten van de EU instituties nationale bevoegdheden naar Brussel worden overgedragen. Gerard Schouw van D66 zei ook zo iets en suggereerde direct dat er dan wel iedere dag een referendum gehouden zou kunnen worden. Marit Majij (PvdA) beperkte een referendum

maar direct tot verdragswijzigingen, die misschien nooit meer komen. Het tekent de verwarring die welbewust gecreëerd werd door tegenstanders van referenda over de EU.

Het burgerforum had beter eerst een lijstje kunnen maken over welke 'bevoegdheden' ze een referendum wilden. Ook hadden ze kunnen laten zien waar de EU naar toe zou kunnen als die bevoegdheden door referenda zouden worden geblokkeerd. Maar dat is achteraf praten. Het schijnt dat het Burgerforum ook nog een plan B heeft. Het is te hopen dat het gewoon plan C is, dat wil zeggen plan Cameron.

Zwartepieten rond SNS Reaal

Geplaatst door [Harrie Verbon](#) op 28 januari, 2014 - 13:59

In 2006 kocht Sjoerd van Keulen, toen topman van SNS, het vastgoedfonds Bouwfonds Property Finance dat uiteindelijk de ondergang van SNS inluidde.

De raad van commissarissen was er niet blij mee, maar dat was niet omdat die een instorting van de vastgoedmarkt voorzag. Zij vond het niet erg in de strategie passen. Er waren maar heel weinig mensen die toen een ineenstorting van de huizenmarkt in Europa verwachtten. Zelfs toen de Amerikaanse huizenmarkt in 2007 al flink aan het wegzakken was, waren er economen genoeg die dachten dat hier zoiets onmogelijk was. Economen als Eijffinger en Van Wijbergen, bijvoorbeeld, dachten dat aangezien er in Nederland geen subprime hypotheek waren, het onmogelijk zou zijn dat de woningmarkt in Nederland ook uit elkaar zou kunnen klappen.

We weten nu natuurlijk beter, maar dat is makkelijk praten in 2014, nu we precies kunnen uitleggen waarom bij zoveel mensen in Nederland hun huizen 'onder water' staan. Te veel risico genomen, mede op advies van banken. We weten nu ook waarom het enorm kortzichtig was van SNS Reaal om vlak voor de vastgoedcrisis in vastgoedprojecten, onder andere in Spanje, te investeren. Spanje immers was bezig aan enorme overinvesteringen in vakantieparken. Sjoerd van Keulen was niet eens een econoom, maar toch had hij in 2006 ook niet door dat de vastgoedmarkt in Europa al aan het wankelen was.

Had De Nederlandsche Bank (DNB) dan enig idee wat er voor de huizenmarkt in het verschiet lag? Geen idee, zo blijkt uit het rapport van de Evaluatiecommissie Nationalisatie SNS Reaal dat afgelopen week verscheen. Uit dat rapport blijkt dat DNB vooral erop lette of de cijfers in de boeken klopten, maar niet of er grote risico's werden genomen in de vastgoedsector, of dat de top van de markt wel eens bereikt zou kunnen zijn. Deze vaststelling heeft de afgelopen dagen geleid tot een onvervalst spelletje Zwarte Pieten rond Arnold Schilder, toenmalig directeur toezicht van De Nederlandsche Bank. Volgens de evaluatiecommissie had hij aan SNS, zonder enig onderzoek, een verklaring van geen bezwaar voor de overname van het bouwfonds toegezegd. Schilder zelf ontkende deze 'aantijging' en legde de zwarte piet bij zijn toenmalige ondergeschikte Rudi Kleijwegt. Kleijwegt is op dit moment directeur toezicht bij de Rabobank en Schilder is nu voorzitter van **de International Auditing and Assurance Standards Board**, de organisatie die de internationale boekhoudregels voorschrijft.

Vrijwel niemand zag de vastgoedcrisis in Europa aankomen in 2006. Het is dus heel makkelijk nu met een beschuldigende vinger te wijzen. Treft Van Keulen, Schilder en Kleijwegt en al die andere hoofdrolspelers die bij het SNS-drama waren betrokken daarom geen blaam voor het verkeerd inschatten van de vastgoedmarkt in Europa? Uiteraard wel, zij hebben beslissingen genomen (of juist niet genomen) die tot hoge risico's en uiteindelijk hoge kosten voor de belastingbetaler hebben geleid. Zij zijn verslagen door de markt en zijn dus kennelijk niet goed genoeg om die markt in de hand te houden. Het is daarom wel navrant te constateren dat falende toezichthouders gewoon elders toezicht kunnen gaan houden of zelfs boekhoudregels kunnen gaan voorschrijven. Van Keulen was al vertrokken bij SNS voor de val definitief was. Hij kreeg drie miljoen mee. Schilder kreeg bijna een

miljoen mee toen hij bij DNB vertrok. Falende bestuurders worden hier zelden verantwoordelijk gehouden voor hun falen.

Harrie Verbon (zie ook: <http://harrieverbon.blogspot.nl/> of <http://www.harrieverbon.nl/>).

Parlementariërs: hou eindelijk eens op met die toeslagen

Geplaatst door **Harrie Verbon** op 4 februari, 2014 - 09:29

Het is de taak van onze volksvertegenwoordigers om de bewindslieden hinderlijk te volgen.

De laatsten moeten er bijvoorbeeld voor zorgen dat de uitkeringen waar onze armen recht op hebben tijdig worden uitgekeerd. Daarbij moet er direct voor gewaakt worden dat diezelfde uitkeringen niet in de verkeerde zakken terecht komen. Het systeem moet dus zowel soepel (snel uitkeringen verstrekken), maar ook streng zijn en onze parlementariërs zien er op toe dat de bewindslieden een balans weten te vinden tussen deze tegengestelde eisen.

Hoe dat fout kan lopen weten we sinds vorige week, toen staatssecretaris van financiën Frans Weekers over het systeem van toeslagen struikelde. Het parlement was hem zat omdat hij of te soepel (Bulgaren) of te streng (alleen uitbetaling op één rekening) was. Of zijn opvolger een betere balans weet te vinden moet afgewacht worden; het Nederlandse stelsel van toeslagen is zo ingewikkeld en vooral zo genereus geworden dat strengheid alleen maar kan ten koste van soepelheid. En omgekeerd. De Nederlandse overheid strooit immers financiële toeslagen over bijna alle Nederlanders uit. De zorgtoeslag is daar het meest sprekende voorbeeld van, zie bijvoorbeeld [hier](#)). Die was bedoeld voor de 'financieel meest kwetsbare gezinnen', maar inmiddels heeft bijna 2/3 van de Nederlandse bevolking recht op deze toeslag die uiterst fraudegevoelig is, zoals we weten. Eigenlijk moeten we zeggen dat die fraudegevoelig *gemaakt* is en wel door ons vaderlandse Parlement dat, met CDA-er Pieter Omtzigt voorop, vond dat de toekenning van toeslagen rimpelloos en laagdrempelig moest gebeuren.

De Algemene Rekenkamer (AR) heeft de afgelopen zeven jaar Weekers en zijn voorgangers diverse malen gewezen op de frauderisico's van het toelagensysteem. De rapporten van de AR zijn niet primair voor de regering bestemd. De AR is meer een soort hulp voor de Kamer om de regering nog beter te kunnen controleren. Dus, als de AR aan de regering een waarschuwing geeft, dan weet de Kamer er ook van en kunnen de heren en dames parlementariërs direct maatregelen eisen van de bewindspersoon. Hebben ze dat gedaan? Nee dus. Pas wanneer er verontwaardiging onder het volk opsteekt over grijpgrage Bulgaren, wordt het parlement wakker en schreeuwt het: "hak zijn hoofd eraf". Idem dito als ambtenaren van de belastingdienst zelf anoniem bij de media klagen dat de toeslagen niet worden uitgekeerd.

Nederland is een toeslagenland en het valt makkelijk te begrijpen waarom dat zo is. Nederlandse kabinetten zijn altijd op een of andere manier (paarse) polderkabinetten, met (vleugjes) van rechtse en linkse stromingen erin vertegenwoordigd. Als er dan een 'rechtse' wens opkomt (bijvoorbeeld marktwerking bij de zorgverzekeringen), moet er altijd wel een toeslag als compensatie voor 'links' (bijvoorbeeld de zorgtoeslag) tegenover staan. De marktwerking bij de zorgverzekeringen komt overigens niet erg op gang en dat komt dan weer omdat De Nederlandsche Bank diverse malen megafusies in de wereld van zorgverzekeraars heeft toegestaan waardoor er nog maar een paar grote verzekeraars over

zijn. Ook dat is Nederland polderland: we willen wel concurrentie tussen zorgverzekeraars, maar toch ook weer niet te veel. Liever geen concurrentie dan dat er een zorgverzekeraar failliet gaat.

Intussen zijn we bijna met zijn allen 'financieel kwetsbare gezinnen' geworden. We krijgen allemaal wel wat van de overheid. Mijn drie dochters konden een universitaire opleiding gaan volgen zonder dat ik het grootste deel van mijn inkomen daarin heb hoeven steken zoals dat in de VS wel had gemoeten. Mijn studerende dochters krijgen ook een zorgtoeslag en zelfs huursubsidie als het zo uitkomt. Het tekent alleen maar hoe dolgedraaid het systeem van subsidies en toeslagen is geworden. Wordt het geen tijd daarmee op te houden? Als er dan zo nodig ergens voor gecompenseerd moet worden, doe dat dan via de belastingen. Verzin een heffingskorting bovenop al die andere die we al hebben. Dat maakt het belastingstelsel weer veel ingewikkelder, maar daar hebben we de belastingdienst voor: goed voor belastingen, maar slecht voor toeslagen.

Harrie Verbon (zie ook: <http://harrieverbon.blogspot.nl/> of <http://www.harrieverbon.nl/>).

PlasterkGate 2.0

Geplaatst door [Harrie Verbon](#) op 11 februari, 2014 - 10:10

Ronald Plasterk had ons al eerder uitgeleverd (namelijk aan het ESM).

Eigenlijk wilde Ronald Plasterk minister van financiën worden, maar die post kreeg Jeroen Dijsselbloem, vertrouweling van Samson. Plasterk kreeg binnenlandse zaken. Dat departement werd eerst goeddeels uitgekleed. Belangrijke taken op het gebied van politie, immigratie, asiel en integratie gingen van binnenlandse zaken over naar justitie. Inlichtingendiensten mocht hij wel houden. Plasterk ging dus over afluisteren, maar erg zorgvuldig ging hij niet met dat afluisteren om, weten we nu. Hij, of zijn geheime dienst, of die van zijn collega Hennis, heeft afgeluisterde gegevens doorgegeven aan de Amerikanen. Hij weet zelf niet zo precies wie wat gedaan heeft, het onderwerp kon hem kennelijk maar matig interesseren.

Wat niet iedereen zich nog zal herinneren is dat Plasterk een geschiedenis heeft met het 'uitleveren' van ons eigendom. Zo was hij uiteindelijk, als woordvoerder van zijn partij, de PvdA, degene die Nederland aan het Europese permanente noodfonds (ESM) heeft uitgeleverd. Het ESM, als bekend, voorziet in de financiering van EU-landen die door de markt niet meer als kredietwaardig worden bevonden. Dit fonds is in strijd met het oorspronkelijk principe van het stabiliteitspact dat landen die hun begroting niet op orde hebben, hun problemen zelf moeten oplossen.

Het was het voorjaar van 2012; er regeerde een minderheidskabinet (CDA, VVD) met gedoogsteun van Geert Wilders (PVV). Die gedoogsteun gold niet het noodfonds: Wilders had (en heeft) het niet op de EU. Dus was er zonder de steun van de PvdA geen parlementaire meerderheid voor dit fonds. Volgens Ronald Plasterk, toen woordvoerder namens zijn partij, was het echter onverantwoord als politieke partijen in Nederland het ESM zouden blokkeren. Hoewel er over de acties van dit noodfonds in feite buiten het Nederlandse parlement om wordt beslist door een bureaucratische organisatie, dacht Plasterk dat het Nederlandse parlement wel zou kunnen ingrijpen in het handelen van de ESM. In theorie wel, maar in de praktijk niet. Voor de normale gang van zaken wordt door de zogenaamde gouverneurs (de ministers van financiën van de deelnemende landen) onder unanimitieit beslist. Dit suggereert maximale invloed van het Nederlandse parlement. Als er echter een spoedprocedure vereist is, vervalt het vetorecht en kan Nederland steunverlening niet tegenhouden. Het parlement heeft dan geen invloed meer op het beleid van het ESM. Het ESM is inmiddels te groot geworden voor Nederlandse parlementariërs en de EU dreigt, mede dankzij het ESM, een economische unie te worden waar permanente geldoverdrachten plaats vinden naar landen die hun begrotingsbeleid niet op orde krijgen.

De PvdA was in het parlementaire ESM-debat de beslissende partij. Plasterk had daarom ratificatie van het ESM-verdrag kunnen weigeren, of, minstens had hij in het debat nadere beperkingen in de handelingsvrijheid van het ESM kunnen eisen. Dit deed hij allemaal niet. Het resultaat is dat Nederland niet meer van het ESM af kan komen en dat ook de bijdrage die Nederland aan het startkapitaal van het ESM heeft geleverd, niet meer door het parlement beïnvloed kan worden.

Zo heeft Plasterk een cruciale rol gespeeld bij het inleveren van parlementaire beslissingsbevoegdheid aan een EU-orgaan. Het is een kwestie van smaak waarschijnlijk, maar mij lijkt het inleveren van telefoontaps bij de VS toch minder ernstig dan het inleveren van budgetrecht aan een bureaucratisch EU-orgaan.

Harrie Verbon (zie ook: <http://harrieverbon.blogspot.nl/> of <http://www.harrieverbon.nl/>)

Rick van der Ploeg (PvdA) heeft weer een andere visie op de arbeidsmarkt

Geplaatst door [Harrie Verbon](#) op 17 februari, 2014 - 13:59

Rick van der Ploeg is een prominente PvdA-politicus met duidelijke visies op de arbeidsmarkt.

Zo was Rick van der Ploeg altijd een overtuigd voorstander van een verhoging van de AOW-leeftijd. Een jaar of acht geleden zei hij bijvoorbeeld: "dit reservoir van arbeidskrachten (is) bijna op en onze economie (zit) in het slop. De enige manier om lonen dan laag te houden en de economie te stimuleren is te zorgen dat mensen langer werken en later met pensioen gaan." Dat laatste vond overigens een groot deel van de politiek vanaf 2008. Het toenmalige kabinet liet het CPB berekenen wat de effecten zouden zijn van een verhoging van de AOW-leeftijd met twee jaar en het CPB rekende uit dat de opbrengst op termijn 4 miljard euro zou zijn. Het was een berekening die gebaseerd was op gebakken lucht, maar daar bovenop kwam de commissie Bakker die in juni 2008 'voorspelde' dat er binnen een paar jaar grote tekorten op de arbeidsmarkt zouden ontstaan. Er zouden steeds minder mensen voor steeds meer werk komen. Daarom moest iedereen aan de slag en het liefst zo lang mogelijk.

Het hek was van de dam, maar Rick van der Ploeg vond de commissie Bakker maar slappe hap. Van hem mocht de pensioenleeftijd direct naar 70 jaar, al was hij dan wel voor 'goede uitzonderingen'. Fabrieksarbeiders die hun hele leven gewerkt hadden, mochten misschien wel met 65 jaar met pensioen. Maar verder moesten we "naar een toekomst die werkt", om met de commissie Bakker te spreken.

Wat zouden al die oudere mannen en vrouwen die moesten blijven werken van de commissie Bakker en Van der Ploeg dan kunnen gaan doen? Ik heb zelf altijd gedacht (en beweerd) dat, in weerwil van alle gepraat dat oudere werknemers zo nodig zijn op de arbeidsmarkt, zij toch vaak beschouwd worden als minder productieve werknemers met een te hoog inkomen, een verliespost derhalve.. Door verhoging van de AOW-leeftijd neemt voor werkgevers die verliespost alleen nog maar toe en zal dus de positie van oudere werknemers er alleen maar slechter op worden. Werkgevers zullen bij ontslagmaatregelen er eerder voor kiezen ouderen te ontslaan en werkloos geworden ouderen zullen nog minder makkelijk een nieuwe baan vinden.

Nu zes jaar later zien we dat gebeurd is wat ik zes jaar geleden verwachtte. Terwijl opeenvolgende kabinetten bezig geweest zijn mensen de arbeidsmarkt op te jagen via het verhogen van de pensioenleeftijd en het verlagen van de rechten op uitkeringen, hebben werkgevers diezelfde mensen de arbeidsmarkt weer afgejaagd. Met een toename van de werkloosheid onder oudere werknemers als gevolg.

Wordt het dan misschien tijd om de verhoging van de AOW-leeftijd maar weer terug te draaien? Die verhoging blijkt immers achteraf vooral tot werkloosheid onder ouderen te leiden. Wat is de visie van Rick van der Ploeg daarop? Hij zat er in het vorige decennium helemaal naast, zoals we uit bovenstaand citaat kunnen afleiden: het 'reservoir van arbeidskrachten' is immers helemaal niet op geraakt, zoals hij dacht, maar er zijn veel te

veel mensen die willen werken zonder dat er werk voor ze is, vooral ouderen. Het wordt dus zoetjesaan tijd toe te geven dat die pleidooien voor de verhoging van de AOW-leeftijd misplaatst waren. Maar nee hoor, dat is zeker prominente PvdA-ers hun eer te na. Samen met zijn PvdA-maatje Willem Vermeend stelt Rick van der Ploeg nu in **DFT** voor, niet om de AOW-leeftijd maar weer te verlagen, maar om het aantal banen toe te laten nemen. Hoe dat moet gebeuren staat er niet bij. In het stuk vooral een hoop modieus bla-bla over e-dit en e-dat en clichés over het realiseren van een optimaal bedrijfs- en vestigingsklimaat. Maar laten we eens aannemen dat dankzij de (flinterdunne) aanbevelingen van Vermeend en Van der Ploeg het aantal banen flink zal toenemen de komende tijd. Zul je zien dat over twintig jaar hoog bejaarden uit de bejaardenoorden gesleurd moeten worden om de e-business van Vermeend en Van der Ploeg draaiend te houden. Want dat is een eigenschap die we deze PvdA-politici toch moeilijk kunnen onthouden: ze zijn zeer sterk in het doen van contraproductieve beleidsaanbevelingen.

Harrie Verbon (zie ook: <http://harrieverbon.blogspot.nl/> of <http://www.harrieverbon.nl/>)

PvdA duo Van der Ploeg en Vermeend hebben geen last van immigratie

Geplaatst door **Harrie Verbon** op 24 februari, 2014 - 09:29

Het mooie van de economische wetenschap is dat je er alles wat je maar wilt mee kunt bewijzen, in theorie.

En empirisch geldt dat in feite ook. Economie is een vorm van toegepaste logica. Je begint met een aantal aannames (bijvoorbeeld: werkenden zijn mobiel over de grenzen heen, er zijn geen migratiekosten, werkenden willen hun inkomen maximaliseren), je gaat redeneren volgens de wetten der logica (het gebruik van wiskunde wordt hierbij aanbevolen) en je komt tot een resultaat. Laten we eens het vrij verkeer van werknemers in de EU als voorbeeld nemen. Vrij verkeer is een van de grondbeginselen waarop de EU is gebaseerd omdat het goed voor ons allemaal zou zijn. De redenering is simpel. We beginnen met een constatering, namelijk dat de (marginale) productiviteit van werknemers in verschillende lidstaten ongelijk is. In West Europa is die veel hoger dan in Oost Europa. Dat kan aan een heleboel zaken liggen, bijvoorbeeld dat in West Europa een geavanceerdere techniek wordt toegepast dan in Oost Europa. Het gevolg is dat in West Europa de lonen hoger liggen dan in Oost Europa. Tot vroeg in deze eeuw had dat binnen de EU geen consequentie, want de Oost Europese landen waren geen lid van de EU en dus konden Poolse werknemers niet makkelijk in West Europa werk gaan zoeken. Dat veranderde toen Oost Europese landen, met Polen voorop, lid werden van de EU. Op grond van het beginsel van vrij verkeer van werknemers mochten Poolse burgers vanaf 2007 in West Europa zonder beperkingen werk gaan zoeken en dat deden ze, in grote aantallen.

Veel politici en ook economen hadden dat tien jaar geleden niet verwacht en eigenlijk ook niet gehoopt. Vreemd eigenlijk, want volgens de standaardredenering moet immigratie goed zijn voor ons allemaal. Door immigratie van mensen vanuit laag-productiviteitslanden (laten we zeggen Polen, PL) naar hoog-productiviteitslanden (zeg Nederland, NL) wordt er in NL meer geproduceerd en in PL minder. Het totale effect is echter dat de totale productie in NL en PL te zamen toeneemt, want het verlies aan productie in PL is immers kleiner door de lagere productiviteit dan de extra productie in NL. Het totale effect van migratie op de Europese welvaart is dus positief. De PL werknemers die in NL zijn komen werken verdienen meer dan ze in PL verdienden en gaan er dus op vooruit. Voor de PL werknemers die niet geëmigreerd zijn naar NL, maar in PL zijn blijven werken, is er ook goed nieuws. Hun lonen in PL gaan stijgen omdat ze schaarser zijn geworden door het vertrek van sommige van hun collega's naar NL. Kortom, het openen van de grenzen voor vrij verkeer van werknemers is één grote goed-nieuws show. Dus: openen die grenzen voor Turken, Serviërs, Albanezen, Somaliërs. Of niet soms?

Niet dus, want dat goede nieuws is vooral voor mensen die er toch al goed bij zitten, mensen als Rick van der Ploeg en Willem Vermeend, bijvoorbeeld, die in **DFT**, naar aanleiding van het Zwitserse referendum over migratie, een grote lofzang op vrij verkeer van werknemers houden. Een belangrijk effect van migratie nemen ze in hun lofzang niet mee, namelijk dat de verdeling van de welvaart verandert door immigratie. De mensen die moeten concurreren met de immigranten (schilders, vrachtwagenchauffeurs, schoonmakers, enz.) krijgen minder inkomen en de mensen die niet hoeven te concurreren met de immigranten

(De Ricken van der Ploegen en de Willems Vermeenden) krijgen juist meer inkomen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de PvdA jarenlang economen herbergden die warme voorstanders waren van toenemende integratie in de EU. Die elite-economen hadden immers nooit last van de neveneffecten van immigratie.

Binnen de 'oude' EU-landen was er overigens nauwelijks sprake van migratie van werknemers. Het vrije verkeer van werknemers in de EU leidde oorspronkelijk vooral tot een grotere mobiliteit van profvoetballers. Daar heeft Nederland weinig baat bij gehad: de vaderlandse voetbalcompetitie lijdt aan een opvallend gebrek aan kwaliteit doordat jaar op jaar, dankzij de regelgeving van de EU (het Bosman-arrest) de grote voetballanden in de EU proletarisch mogen winkelen bij de Nederlandse voetbalclubs. Overigens heeft Nederland van het gebrek aan mobiliteit van EU-werknemers in de EU van 12 (later 15) landen weinig last gehad. De economie groeide er niet minder om, soms met meer dan 4% per jaar, zoals in de jaren 90. Het curieuze is eigenlijk dat sinds 2007, toen Oost-Europese werknemers hier zonder beperkingen konden werken, het economisch voornamelijk slecht is gegaan. Van der Ploeg en Vermeend zullen wel zeggen dat dit door de crisis komt en niet door migratie, maar het maakt wel het bewijs dat vrije migratie zo goed is voor ons allemaal flinterdun. Wij zien de jaren negentig zonder grote migratiegolven vanuit de EU met hoge economische groei en het afgelopen decennium met hoge immigratie vanuit Oost Europa zonder economische groei. Hoe kun je dan staande houden dat vrij verkeer van werknemers goed is voor de economie? Dat kun je alleen maar als je graag wilt dat het zo is, zoals Van der Ploeg en Vermeend.

Harrie Verbon (zie ook: <http://harrieverbon.blogspot.nl/> of <http://www.harrieverbon.nl/>)

Vermeend en Van der Ploeg lusten geen Zwitserse chocolade meer

Geplaatst door [Harrie Verbon](#) op 3 maart, 2014 - 13:59

Rick van der Ploeg schreef in **DFT** een voor een topeconoom niet erg intelligent stuk over immigratie, maar misschien kwam dat door zijn co-auteur Willem Vermeend. In ieder geval, dat stuk levert inspiratie genoeg om nog eens wat over immigratie op te merken. Zoals ik **eerder** schreef, namen zij in hun lofzang op open grenzen een belangrijk effect van migratie niet mee, namelijk de verdringsverschijnselen op de arbeidsmarkt. Autochtone werknemers krijgen door de toegenomen concurrentie van immigranten te maken met een hogere kans op werkloosheid en/of lagere lonen. Dat er in een immigratieland als Zwitserland een vraag komt naar immigratiequota is daarom ook helemaal niet zo verwonderlijk. Het PvdA-duo doet net alsof dat voor de eerste keer is, maar het is van alle tijden, en met goede redenen.

Kijk, bijvoorbeeld, eens naar de VS, het immigratieland bij uitstek. Tot ver in de negentiende eeuw kon iedereen die dat wilde naar de VS verhuizen. Het land was leeg en het was wel handig als er wat meer blanken kwamen om de autochtone roodhuiden een kopje kleiner te maken. Maar begin 20^e eeuw was het uit met de pret, de indianen zaten in reservaten en de Amerikanen vonden hun land inmiddels vol genoeg. Vanaf 1917 kwam je de VS alleen nog maar in als je voor een talentoets slaagde en vanaf 1924 werden er immigratiequota ingevoerd die in de loop der tijd steeds strenger werden. De VS wilde niet langer het afvoerputje zijn voor de armoede in de Oude Wereld. Dat betekende natuurlijk niet dat de VS niemand meer toeliet. De VS heeft al jaren een selectief toelatingsbeleid waarbij er een voorkeur is voor jonge, hoog opgeleide mensen. Het zal in Zwitserland niet anders zijn.

Vrij verkeer van werknemers is iets anders als handel of directe buitenlandse investeringen, maar VdP&V gooien dat voor het gemak op één hoop. Zo schrijven ze *“Daarnaast hebben veel Europese bedrijven (...) vestigingen in EU-landen geopend (...) Deze ontwikkeling is sterk bevorderd door de politiek van open grenzen.”* Ze bedoelen met ‘de politiek van open grenzen’ het vrije verkeer van personen, goederen, kapitaal en diensten. Het lijkt mij dat geen enkel land, met of zonder een politiek van open grenzen, tegen handel of directe buitenlandse investeringen is. Met die buitenlandse investeringen is binnen de EU juist iets raars aan de hand. Om buitenlandse bedrijven binnen hun eigen grenzen te krijgen, concurreren de EU-landen elkaar de tent uit door de tarieven van de vennootschapsbelasting (VpB) tot een dumpniveau te reduceren. Het blijkt binnen de EU niet mogelijk onderling VpB-tarieven af te spreken. Leve de EU dus, die toelaat dat onze overheidssector zichzelf in de uitverkoop doet. Voor sommige lezers en schrijvers van de DDS misschien dan toch iets positiefs dankzij de EU (maar niet voor mij).

En dan de handel. Zou er geen of veel minder handel zijn zonder de politiek van open grenzen in de EU? Nauwelijks voorstelbaar: handel is van alle tijden. Natuurlijk zijn er allerlei krachten die pleiten voor protectionisme, maar dat je de EU nodig zou hebben om dat tegen te gaan, is bij voorbaat niet waar. De torenhoge landbouwsubsidies die de EU decennia lang gegeven heeft aan, met name rijke Franse boeren, zorgde er grotendeels voor dat de boeren uit ontwikkelingslanden slecht konden concurreren met de gesubsidieerde Europese

herenboeren. Hoe dan ook, handel lijkt niet zo heel veel te maken hebben met het al dan niet bestaan van open grenzen voor personen. Het is daarom vergezocht van VdP&V om instemmend Volkskrant-columniste Sheila Sitalsing te citeren over hoe de Zwitsers later over hun referendum zullen denken: *“De spijt komt later, zittend bovenop een enorme berg onverkoopbare chocolade.”* VdP&V krijgen kennelijk dankzij de Zwitserse immigratiequota geen milka-chocolade meer door hun keel en ze denken dat dit ook voor anderen geldt. Nou voor mij geldt dat niet, laat maar komen die chocola; ik kan alleen geen chocola maken van hun stukje.

Harrie Verbon (zie ook: <http://harrieverbon.blogspot.nl/> of <http://www.harrieverbon.nl/>)

We dobberen wel, maar groeien niet

Geplaatst door [Harrie Verbon](#) op 7 maart, 2014 - 09:29

De Nederlandse economie groeit niet, maar dobbert

Het CPB voorziet voor dit jaar en volgend jaar weet een klein beetje groei van rond 1%. Euforie alom in Den Haag, ook bij de zogenaamde constructieve oppositiepartijen, maar natuurlijk vooral bij de coalitie. De PvdA claimt, bij monde van parlementariër Henk Nijboer, dat dit het resultaat is van kabinetsbeleid. Nijboer is econoom en ik heb hem zelfs nog eens les gegeven. Het heeft niet geholpen, want hij kan nog niet helemaal goed naar economische cijfers kijken. Blijven oefenen, Henk. De cijfers zeggen dat over een reeks van jaren gezien er nog steeds sprake is van desinvesteringen: er wordt wel meer geïnvesteerd, maar dat maakt de teruggang van de investeringen in de afgelopen jaren bij lange na niet goed. Wat vooral zorgelijk is, is dat de consumptieve bestedingen nauwelijks stijgen. Dit jaar dalen die nog steeds en volgend jaar stijgen die met ½ procent. Dat is, met alle onzekerheid die aan dergelijke voorspellingen eigen is, in feite nul procent.

Wat fors toeneemt de komende twee jaar is de wereldhandel, maar daar heeft dit kabinet weinig mee van doen. Het bewijst bovendien dat Nederland niet uit eigen kracht uit een recessie kan komen. Nederland dobbert economisch gezien mee op de getijden van de internationale economie, maar is zelf niet in staat die getijden te beïnvloeden. Als de wereldeconomie opveert, dan komt ook Nederland een beetje uit de economische lethargie. Een ander bewijs van de geringe activiteit van de economie blijkt uit het saldo op de lopende rekening dat de komende jaren opnieuw de 10 procent benadert. Een saldo op de lopende rekening betekent dat we een macro-economisch spaaroverschot hebben. De besparingen overtreffen de investeringen met bijna 60 miljard euro. Met andere woorden, we stoppen ons verdiende geld voor een groot deel in een grote oude sok in plaats van er mee te consumeren of te investeren. Waar gaat ons geld dan naar toe? Een groot deel van de inkomens die we verdienen, geven we af aan pensioenfondsen en een ander deel wordt door het kabinet van Henk Nijboer via bezuinigingen en lastenverhogingen uit onze portemonnee en dus uit de economie getrokken.

Helaas sparen we ons niet rijk, want we leven in een wereld met lage rentestanden. De rente zal ook de komende decennia niet tot de hoogte stijgen die we in de jaren 80 en 90 gewend waren. We sparen dus met zijn allen terwijl het weinig tot niets oplevert. Kijk eens wat dat voor jonge gezinnen betekent. Ze betalen torenhoge pensioenpremies om het pensioenstelsel in stand te houden, terwijl het zeer de vraag is of ze daar over 30 of 40 jaar een behoorlijk pensioen voor terug krijgen. Uiteindelijk zullen deze gezinnen dan toch vroeg of laat zelf nog meer moeten sparen om ook nog op een pensioeninkomen te kunnen rekenen. Nog meer sparen betekent een nog groter spaaroverschot, nog minder consumptieve bestedingen en dus nog lagere investeringen.

Kortom, onze economie groeit niet, maar dobbert omdat we ons met zijn allen aan het arm sparen zijn. Het kabinetsbeleid versterkt dit alleen maar. Dus kom op Nijboer. Pleit ook eens voor een forse lastenverlichting. Natuurlijk, dat hoogste marginale tarief kan best omhoog (Trias politica en ik zijn het er alsnog over eens dat dit best naar 60% kan), want de topbankiers en topaccountants hebben het toch te druk met hun al dan niet malafide

praktijken om hun inkomen te kunnen besteden. Voor de gewone man en vrouw mag er echter best wat belasting af. En, Nijboer, laat het kabinet ook eens wat aan die contraproductieve pensioenfondsen doen. En nu we toch bezig zijn, draai contraproductieve bezuinigingen terug, zoals beperkingen van werkloosheidsrechten, die de bestedingen nog meer beperken. Kortom, Henk Nijboer, vraag het kabinet of ze nu eindelijk eens de economie willen stimuleren in plaats van alle bestedingsneiging de kop in te drukken.

Harrie Verbon (zie ook: <http://harrieverbon.blogspot.nl/> of <http://www.harrieverbon.nl/>)

De Puinhopen van Paars

Geplaatst door [Harrie Verbon](#) op 10 maart, 2014 - 09:29

Het lijkt wel weer 2002.

Onder een links kabinet kun je verwachten dat de belastingen en/of de overheidsuitgaven verhoogd worden. Bij een rechts kabinet wordt er bezuinigd en/of lastenverlichting gegeven. De stand van de overheidsfinanciën bepaalt dan, als het goed is, of een kabinet aan beide kanten van de boekhoudstreep (uitgaven en inkomsten) zijn ideologie kan laten doorklinken. Bij een hoog financieringstekort zal een rechts kabinet toch vooral extra willen bezuinigen en de lastenverlichting op een laag pitje zetten. Een inmiddels klassiek voorbeeld waar dat helemaal fout ging was het kabinet van Dries van Agt en Hans Wiegel (1977-1981). Zij slaagden er niet in te bezuinigen, maar lieten de overheidsuitgaven met meer dan 5 procentpunten oplopen en daarmee het financieringstekort. Lubbers I-II (CDA-VVD, 1982-1989), daarentegen, zat weer op het goede rechtse spoor en begon voorzichtig het mes te zetten in overtollig vet van de verzorgingsstaat. Het puinruimen waar Wiegel zo steeds op had gehamerd kon beginnen. Het puin was echter afkomstig van Wiegel c.s. zelf.

Maar we hebben nu geen links en geen rechts kabinet. We zitten in de Derde Paarse Episode (de eerste en tweede paarse episode, paars I en II, was gedurende de twee kabinetten Kok, 1994-2002) waarbij zowel links (PvdA) als rechts (VVD) in het kabinet vertegenwoordigd waren. Een 'paars' compromis moet iets voor links en iets voor rechts te bieden hebben. Dus dat kan zijn zowel lastenverlichting (rechts) als uitgavenverhoging (links), of het omgekeerde: zowel lastenverhoging (links) als uitgavenverlaging (rechts). Onder paars I-II werd de eerste combinatie gekozen en onder paars III (Rutte-Samson) is er gekozen voor de tweede combinatie. In beide gevallen was/is dat een verkeerde beleidskeuze.

De grootste belastingverlichting werd door paars II gegeven bij de grote belastinghervorming van 2000. Daarbij werd de belastingvrije som vervangen door heffingskortingen en dat was voordelig voor de lage inkomens (links). Daarnaast werden de hoogste tarieven verlaagd: goed voor de hoge inkomens (rechts). Vervolgens gooide de paarse coalitie er zoveel lastenverlichting tegenaan dat zelfs de middeninkomens er niet op achteruit gingen. Er werden daarbij wel miljarden overheidsinkomsten over de schutting gegooid. Evengoed liet de toenmalige minister van financiën, de zeer overschatte Gerrit Zalm (VVD), toe dat de budgetten van de minister van Volksgezondheid, Els Borst (onlangs op tragische wijze overleden), werden overschreden. Hij kwam met extra geld over de brug. Dat gebeurde in de tijd van een overspannen economie dankzij de netwerkbubble. Toen die voorbij was en de dotcomcrisis begon (2001), was binnen de kortste keren het financieringsoverschot van de overheid weer omgeslagen in een tekort. Toen mocht Balkenende aan het puinruimen beginnen.

Paars III (Rutte-Samson) heeft gekozen voor zowel lastenverhogingen als bezuinigingen, en dat in een tijd dat er nauwelijks enige beweging in de consumptie zit, dat er macro-economisch gezien veel te veel gespaard wordt en de Nederlandse economie nauwelijks groeit. Ik schreef het al eerder: Nederland spaart zich arm en gooit, met enthousiaste steun en inbreng van het kabinet, een groot deel (namelijk tien procent) van zijn verdiende

inkomen in een oude sok. Als we het er ooit weer uit willen halen, zullen we zien dat het niet veel meer waard is. Hoe dan ook, het resultaat van dit beleid is een economie die niet zelfstandig kan groeien, zoals we vorige week konden concluderen uit de laatste macro-economische cijfers van het CPB, maar alleen nog maar door de rest van de wereld uit het dal kan worden getrokken.

Wij zien een patroon in paars beleid. Toen de economische ontwikkeling om matiging vroeg (onder paars II), gooide het paarse beleid olie op het vuur. Nu de economie aangejaagd moet worden om de onderbesteding te lijf te gaan en om weer wat eigen groeikracht te ontwikkelen, zet het paarse beleid onder Rutte-Samson de rem er op. Conclusie: paars beleid leidt vroeg of laat tot puin ruimen.

Harrie Verbon (zie ook: <http://harrieverbon.blogspot.nl/> of <http://www.harrieverbon.nl/>)

Klaas Knot wil dat we ons in de EU nog armer sparen

Geplaatst door [Harrie Verbon](#) op 17 maart, 2014 - 14:00

Het kabinet moet zo snel mogelijk de Zalm-norm weer omarmen, zei de president van De Nederlandsche Bank, Klaas Knot, afgelopen week .

Bij de Zalm-norm wordt er vooraf een plafond in de overheidsuitgaven afgesproken, terwijl de belastingopbrengsten kunnen fluctueren zonder dat dit tot aanpassingen van de uitgaven hoeft te leiden (bij tegenvallers in de belastinginkomsten) of mag leiden (bij meevallers). Als de economie tegenvalt, zodat er ook lager dan verwachte belastinginkomsten zijn, zal het financieringstekort van de overheid toenemen. Er gaat dan een stimulerende werking van de overheidsfinanciën uit op de economie. En omgekeerd als de economie booming is zal er door de Zalm-norm sprake zijn van een dempende werking op de economie. Dat is het ideaal voor iedere minister van financiën: een beleid waarbij de economie automatisch gestabiliseerd wordt en waarbij niet bij iedere tegenvaller de begroting opnieuw overhoop hoeft te worden gehaald. Gerrit Zalm die deze norm invoerde tijdens het eerste paarse kabinet van Wim Kok (1994-1998) mocht de naamgever worden, maar eigenlijk was de norm een variant van het structurele begrotingsbeleid dat in 1961 door Jelle Zijlstra als minister van financiën (1959-1963) was bedacht.

Zalm zelf heeft zich bovendien niet aan zijn eigen norm gehouden. Tijdens het tweede paarse kabinet stond hij, rond de eeuwwisseling, toe dat de begroting voor volksgezondheid werd overschreden en dat er miljarden euro's aan belastingverlichting werden uitgedeeld. Het was een tijd van oververhitting van de economie en Zalm deed daar dus graag een paar kooltjes bovenop. De Zalm-norm bleek voor de politiek niet zo interessant te zijn in goede tijden. Waarom zou je de hand op de knip houden als de belastingopbrengsten met bakken binnen stromen? Knot vreest kennelijk dat er ook nu weer zo iets dreigt, het gaat immers weer een ietsje beter. Volgens de Zalm-norm zou de economie dan zeker niet gestimuleerd moeten worden via de overheidsbegroting, bijvoorbeeld door lastenverlichting. Als het aan Knot ligt komt die er zeker niet. Eerst moeten er buffers aangelegd worden, zodat bij toekomstige tegenvallers niet direct hoeft te worden bezuinigd. Dat klinkt redelijk, maar dat is het niet.

Zoals ik al [eerder](#) schreef, is Nederland zich arm aan het sparen. Dat kunnen we zien aan het saldo op de lopende rekening van bijna 10% van het nationaal product. We stoppen een groot deel van ons inkomen in pensioenfondsen die alleen maar meer willen en moeten (van Klaas Knot!) oppotten. Door te bezuinigen sparen we met ons allen nog meer en dat moet dus ook van Klaas Knot: hij noemt dat buffers aanleggen. Maar waarom moeten we buffers aanleggen als we al buffers hebben die groter zijn dan ons nationaal inkomen, namelijk in onze pensioenfondsen? Andere EU-landen (Frankrijk en Italië bijvoorbeeld) hebben die buffers niet, maar in die landen zullen over twintig jaar de gepensioneerden toch ook onderhouden moeten worden. Deze landen mogen van Olli Rehn dezelfde schuld hebben en hetzelfde tekort als Nederland, terwijl ze geen enkele buffer hebben voor de toekomst. Of moeten we die buffers van Knot soms aanhouden om de uit de hand lopende schulden van die landen mettertijd via de [eurobonds](#) te helpen verlichten?

Kortom, Klaas Knot komt op het verkeerde moment met het goede advies, namelijk om de overheidsfinanciën niet uit de hand te laten lopen. In 2000 tijdens paars 2 zou dat een goed advies geweest zijn. Wat is op dit moment dan wel het beste advies? Dit: pas een grote verdwintruc toe. Noem het Nederlandse pensioenvermogen (negatieve) overheidsschuld, en trek de jaarlijkse stijging van het pensioenvermogen van het financieringstekort af. Resultaat: de 'collectieve sector' heeft geen schulden en geen tekort meer. Kabinet blij, Klaas Knot blij en Olli Rehn blij. Voordat de lezers (en schrijvers) van DDS bang zijn dat de overheid grepen in pensioenkasen mag gaan doen, spreken we verder af dat alles bij het oude blijft. Premies veranderen niet, dekkingsgraden niet, pensioeninkomens ook niet. Alles blijft bij het oude, maar alle begrotingsproblemen zijn weg. Dus, laat Dijsselbloem het vuurtje van de economie maar eens flink opstoken en op ouderwetse wijze (à la Zalm/Bos) lastenverlichting over ons (niet over de rijkaards onder ons natuurlijk) uitstrooien.

Harrie Verbon (zie ook: <http://harrieverbon.blogspot.nl/> of <http://www.harrieverbon.nl/>)